

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANA SANAT DALI
RESİM PROGRAMI

20. YÜZYILIN İLK YARISINDA RUS GRAVÜR SANATÇILARI
(Yüksek Lisans Eser Metni)

Hazırlayan:
20136188 Hanım TAĞİYEVA

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Can AYTEKİN

İSTANBUL, 2019

Xanım TAGİYEVA tarafından hazırlanan **20. YÜZYILIN İLK YARISINDA RUS GRAVÜR SANATÇILARI** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / Oyçokluğuyla Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi: 20/06/2019

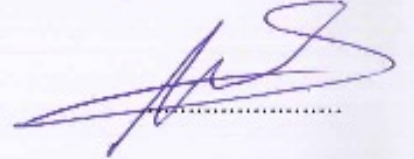
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Can AYTEKİN (Danışman)

Jüri Üyesi : Prof. Melihat TÜZÜN (Trakya Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Hayri AĞAN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
RESİMLER LİSTESİ	V
1. GİRİŞ	1
2. GRAVÜR SANATININ RUSYA'DA GELİŞİMİ	3
3. RUSYA'DA DEVRİM DÖNEMİNDE GRAVÜR SANATI VE DEVLETİN SANAT POLİTİKASI	7
4. RUSYA'DA GRAFİKA	11
4.1 Rus Estamp Grafikası	13
4.2 Rus Kitap Grafikası	16
4.3 Rus Afiş Grafikası	18
4.3.1 Politik Afişler	19
4.3.2 Aydınlanma Afişleri	20
4.3.3 Reklam Afişi	22
4.3.4 Öğretici ve Eğitici Afiş	23
5. 20. YÜZYIL RUS GRAFİKLERİ VE GRAVÜR SANATÇILARI	24
5.1 Kukryniksy	24
5.2 Anna Petrovna Ostroumova-Lebedeva (1871-1955)	26
5.3 Mstislav Valerianovich Dobuzhinsky (1875-1957)	28
5.4 Dmitry Isidorovich Mitrokhin (1883-1973)	34
5.5 Vladimir Andreevich Favorsky (1886-1964)	37
5.6 Georgy Semenovich Vereisky (1886-1962)	40
5.7 Vladimir Mihayilovich Konashevich (1888-1963)	43
5.8 Alexey Ilyich Kravchenko (1889-1940)	45
5.9 Nikolai Nikolaevich Kupreyanov (1894-1933)	48
5.10 Yevgeny Kibrik (1906-1978)	51
5.11 Dementiy Alekseevich Şmarinov (1907-1999)	53
5.12 Yaroslav Nikolayeviç Manuhin (1925)	56
6. ÇALIŞMALARIMDA RUS GRAVÜR SANATININ ETKİSİ	58

7. SONUÇ.....	66
8. KAYNAKLAR.....	67
9. ÖZGEÇMİŞ	71
10. SÖZLÜK	72

ÖNSÖZ

Yapmış olduğum bu çalışmalar ve araştırmalar ile sunmuş olduğum resimlerde, konusu geçmekte olan 20. Yüzyılın ilk yarısında Rusya'da gravür sanatının gelişimini ve bu Rus sanatçıların dünya gravür sanatına katkılarını inceledim.

Bu çalışmada öneri ve fikirleriyle benden desteğini esirgemeyen ve beni yönlendiren danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Can AYTEKİN'e, değerli arkadaşlarıma ve manevi destekleri ile her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkür ederim.

2019

Xanım TAĞIYEVA

ÖZET

20. yüzyılın Rus gravür sanatının incelenmesi, sanat tarihinin en önemli konularından biridir ve bu dönem Rusya'nın sanatsal hayatının önemli bir ayağını oluşturur. Öğrenilen önemli miktarda malzeme göz önüne alındığında, 20. yüzyılın yerel sanatsal sürecinin çeşitli kısımlarına, yönlerine ve sorunlarına dayalı araştırma gereği karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, en büyük ustaların eserlerinden oluşan gravürlerin analizlerine dayanılarak yapıldı. 20. yüzyılda sanatın merkezîleşmesi vasıtasıyla yaratıcı bir sanat eğitim sistemi ve sendikalar kuruldu. Ülkede halk yaşamının yoğun gelişimi, ideolojik ve ekonomik alanlardaki değişimler ve yeni siyasal vektörlerin oluşması milli kültür üzerinde önemli etkilere sahip oldu.

Ancak aynı zamanda ülkenin diğer bölgelerinde de yoğun bir şekilde sanat etkinlikleri gerçekleşiyordu. Özellikle savaş sonrası dönemde pek çok değişiklikler oldu. Sanatçılar Birliği ve Sanat Fonu'nun bölümleri örgütlenmeye başladı ve buna göre sergi çalışmaları yapıldı. Bölgelerde kademeli olarak belirli sanat toplulukları oluşturuldu, güçlü ve özgün bir gravür sanatı ortaya çıkmaya başladı.

Bu yıllarda en beklenmedik değişiklikler, kitap ve afiş sanatlarındaydı. Rus estamp gravürünün de çok çeşitli sanatsal ve teknik çözümler sunduğunu belirtmek gerekir. Ek olarak, bu çalışmada 20. yüzyılın kültürel durumunu ve sanatçıların çalışma tekniklerini ele alıyoruz. Ancak araştırmamızın kapsamını belirli bir tarihsel dönemle sınırlıyoruz, çünkü şüphesiz gravür sanatı 20. yüzyılın tamamı boyunca önem arz ederek kendi özel fikirlerini formüle etmiştir. İç savaş ve ülke için zorlayıcı olan dış müdahale yıllarında, yeni oluşumlara en hareketli ve en hızlı şekilde yanıt veren sanat biçimi gravür sanatıydı. Özellikle Sovyet sanatının yoğun yaşandığı dönemde, en sıcak tartışmalara konu olan mücadelelerin ve çeşitli fikirlerin çarpışmasını tüm renkleriyle ifade etti. 20. yüzyılın gravür tarihine bakınca sadece bireysel parlak isimleri, okulları ve eğilimleri değil, aynı zamanda bu sanatın varoluşu boyunca en karakteristik eğilimlerini görüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Gravür sanatı, Afiş, Kitap, Estamp, Devrim, Sanatçılar

ABSTRACT

20th century Russian engraving and printing art is one of the most important era in the Russian art history and an important field to investigate. When observing the important amount of materials, a detailed research interest is noted in the era of the 20th century local art categories, directions, and obstacles. This research was conducted using a compilation of the finest engraving works of the most renowned artists. Creative syndicates and art education systems were formed when the 20th century art began to centralize via the open support of art. The significant development of the lifestyles of the people, in effect, formed political vectors as well as changes in ideological and economical understanding on a national level.

At this time, art movements were taking place in different parts of the country as well. There were especially numerous changes in the post-war period. The Artists Union and the Art Foundation began unionizing, and galleries were organized accordingly. In stages, in various regions, certain art communities began to form, a strong and free engraving art form began to show itself.

During these years, a most unexpected change took place in book and poster art. It is important to note that numerous artistic and technical solutions were proposed at this time. In addition, we are analyzing the cultural growth and the artists' means of working in the 20th century, but we are limiting our research to a limited period of time, hence it is undisputed that engraving art formulated its own style and uniqueness in the 20th century. It was the engraving art style that responded the quickest to the civil war and outside interference in a newly formed and active way. Especially during the forming of the Soviet era of art, debated topics and the resistance as well as clashing ideas were colorfully illustrated. Looking at the 20th century history of engraving, we see that it is not just the brightest names, nor their schools and education, but also the most characteristic growth in the history of the art style.

Key Words: Engraving Art, Poster, Book, Print, Revolution, Artists

RESİMLER LİSTESİ

ŞEKİL 2-1 "APOSTOL" – KSILOGRAFİ - 1564	3
ŞEKİL 2-2 ANONİM SANATÇI - KIRMIZI BURUN FARNOS - KAĞIT ÜZERİNE AĞAÇ BASKI - 1881	4
ŞEKİL 4-1 ILYA EFİMOVİCH REPİN - YUVARLAK MASA BAŞINDA ÇALIŞIRKEN L. TOLSTOY - 1891- KARTON ÜZERİNE KURŞUN KALEM	11
ŞEKİL 4-2 IGNATIUS IGNATİEVİCH NİVİNSKY - KAĞIT ÜZERİNE OFORT VE AGUATİNT BASKI.....	14
ŞEKİL 4-3 YURİ IVANOVİCH PİMENOV - KAĞIT ÜZERİNE GUAJ VE KALEM - 1929 - 70.5 X 52.5 CM	17
ŞEKİL 4-4 IRAKLİ MOISEEVİCH TOİDZE - ANAVATAN ÇAĞIRIYOR - 1941 - KAĞIT ÜZERİNE TAŞ BASKI.....	19
ŞEKİL 4-5 KUPREYANOV NİKOLAİ NİKOLAEVİCH - KİTAP BİR BİLGİ KAYNAĞIDIR. VATANDAŞ KÜTÜPHANEYE İYİ BAK - 1920 - RENKLİ TAŞ BASKI.....	21
ŞEKİL 4-6 EL LİSSİTZKY – AUSSTELLUNG RUS SERGİSİ - 1929 - TAŞ BASKI	22
ŞEKİL 4-7 ALEXANDER RODCHENKO - "LENGİZ" BİLGİNİN HER DALINDAKİ KİTAPLAR - 1924 -KARTON ÜZERİNE FOTOĞRAF KÂĞIDI, GUAJ, NAKLEYKA – 88CM X 63CM....	23
ŞEKİL 5-1 KUKRYNİKSY - DÜŞMANI ACIMASIZCA EZ VE YOK ET - 1941	25
ŞEKİL 5-2 ANNA OSTROUMOVA-LEBEDEVA - KAR ALTINDA KALAN SENATO - 1920 - RENKLİ KSILOGRAFİ	27
ŞEKİL 5-3 ANNA OSTROUMOVA-LEBEDEVA - KRUKOV KANALI - 1924 - RENKLİ GRAVÜR	27
ŞEKİL 5-4 MSTİSLAV VALERİANOVİCH DOBUZHİNSKY - DOSTOYEVSKİ / BEYAZ GECERLER İLLÜSTRASYONLARINDAN -1923 - KALEM, MÜREKKEP	30
ŞEKİL 5-5 MSTİSLAV VALERİANOVİCH DOBUZHİNSKY - KIŞIN YAZ BAHÇESİ - 1922 - KAĞIT ÜZERİNE TAŞ BASKI - 445 X 330 MM	32
ŞEKİL 5-6 MSTİSLAV VALERİANOVİCH DOBUZHİNSKY - ASLAN KÖPRÜSÜ - 1923 - KAĞIT ÜZERİNE TAŞ BASKI - 330 X 255 MM	32
ŞEKİL 5-7 DMİTRY İSİDOROVİCH MİTROKHİN - PİPOLU ADAM - 1928 - KAĞIT ÜZERİNE AĞAÇ BASKI – 92 X 101 MM	35
ŞEKİL 5-8 DMİTRY İSİDOROVİCH MİTROKHİN - ARABA İLE ŞEHİR MANZARASI - 1938 - KAĞIT ÜZERİNE GRAVÜR – 60 X 130 MM.....	36

ŞEKİL 5-9 DMITRY İSİDOROVİCH MİTROKHİN - Y. ZAMYATİN / BİZ KAPAK TASARIMI - 1916	37
ŞEKİL 5-10 VLADİMİR ANDREEVİCH FAVORSKY - İGOR ORDUSUNUN DESTANI - 1950 - İLÜSTRASYON - KAĞIT ÜZERİNE AĞAÇ BASKI	38
ŞEKİL 5-11 VLADİMİR ANDREEVİCH FAVORSKY - İGOR ORDUSUNUN DESTANI - 1950 - İLÜSTRASYON - KAĞIT ÜZERİNE AĞAÇ BASKI	39
ŞEKİL 5-12 GEORGY SEMENOVİCH VEREİSKY - AĞAÇLARIN BAHÇELERİ - 1939 - KAĞIT ÜZERİNE OFORT BASKI - 244 X 334 MM	41
ŞEKİL 5-13 GEORGY SEMENOVİCH VEREİSKY - ŞEHİR MANZARASI - 1950 - KAĞIT ÜZERİNE TAŞ BASKI - 280 X 290 MM	42
ŞEKİL 5-14 VLADİMİR MİHAYİLOVİCH KONASHEVİCH - SOĞUK BANYO - 1922 - KAĞIT ÜZERİNE TAŞ BASKI - 20.5 X 17.5 CM	44
ŞEKİL 5-15 VLADİMİR MİHAYİLOVİCH KONASHEVİCH - SARAY - 1923 - KAĞIT ÜZERİNE RENKLİ TAŞ BASKI - 21 X 16.9 CM	44
ŞEKİL 5-16 KRAVCHENKO - KORKU - 1934 - İLLÜSTRASYON - AĞAÇ BASKI - 160 X 100 MM	47
ŞEKİL 5-17 KRAVCHENKO - KORKU - AĞAÇ BASKI - 155 X 105 MM	47
ŞEKİL 5-18 NİKOLAI NİKOLAEVİCH KUPREYANOV - BAYAN KUAFÖRÜ - 1920 - AĞAÇ BASKI	49
ŞEKİL 5-19 NİKOLAI NİKOLAEVİCH KUPREYANOV - MOSKOVA KREMLİNİ - 1922 - AĞAÇ BASKI	50
ŞEKİL 5-20 YEVGENY KİBRİK - VLADİMİR İLYİCH LENİN YER ALTINDA - 1947 - KAĞIT ÜZERİNE KÖMÜR KALEM	52
ŞEKİL 5-21 YEVGENY KİBRİK - LASOCHKA - 1935 - TAŞ BASKI	52
ŞEKİL 5-22 DEMENTİY ALEKSEEVİCH ŞMARİNOV - GERİ DÖNÜŞ - 1942 - KAĞIT ÜZERİNE KÖMÜR KALEM	55
ŞEKİL 5-23 YAROSLAV NİKOLAYEVİCH MANUHİN - RUS MASALLARI DİZİSİ - KAĞIT ÜZERİNE AĞAÇ BASKI	56
ŞEKİL 5-24 YAROSLAV NİKOLAYEVİCH MANUHİN- HİROŞİMA BİR DAHA OLMAMALI - 1958 - AFİŞ	57
ŞEKİL 6-1 GEÇİT - 2018 - KAĞIT ÜZERİNE KARTON BASKI - 40 X 39.5 CM	60
ŞEKİL 6-2 MOR TAŞ - 2018 - KAĞIT ÜZERİNE KARTON BASKI - 35 X 48 CM	61
ŞEKİL 6-3 YOLCU - 2018 - KAĞIT ÜZERİNE KARTON VE LİNOGRAVÜR BASKI - 49 X 43.5 CM	61

ŞEKİL 6-4 BOŞLUK - 2018 - KAĞIT ÜZERİNE KARTON VE LİNOGRAVÜR BASKI - 43 X 61.5	
CM.....	63
ŞEKİL 6-5 PATİKA - 2018 - KAĞIT ÜZERİNE KARTON BASKI - 52 X 36 CM.....	63
ŞEKİL 6-6 BİLİNMEYEN YOLLAR - 2018 - KAĞIT ÜZERİNE KARTON VE LİNOGRAVÜR BASKI	
- 31 X 21 CM	64
ŞEKİL 6-7 KENDİNE YOLCULUK - 2018 - KAĞIT ÜZERİNE KARTON VE LİNOGRAVÜR BASKI	
- 35.5 X 28.5 CM	64
ŞEKİL 6-8 SONSUZLUK - 2018 - KAĞIT ÜZERİNE KARTON BASKI - 55.5 X 35.5 CM	65

1. GİRİŞ

Fransızca bir kökene dayanan “gravure” kelimesi farklı anlamlarda karşımıza çıkar; “graver”, oyarak çizmek anlamına gelirken, bir yandan da “hak etmek” anlamı da taşır¹. “Gravür” kelimesi Türkçe’de ağaç, metal vb. bir maddenin yüzeyini yer yer kazıyarak, oyarak resim yapma ve bu kalıpla resim basma tekniği, sanatı olarak tanımlanıyor. Rus literatüründe ise değişik baskı teknikleri de gravür kelimesi altında kullanılıyor. Ofort² (kazı resim yöntemi), litografi³ (taş baskı yöntemi), ksilografi⁴ (ağaç baskı yöntemi) Rusya’da gravür teknikleri arasında sayılıyor. Tabi ki bütün dünyada olduğu gibi 20. yüzyıl Rus gravür sanatçıları da sadece gravür ile ilgilenmemişler, çeşitli dallarda ve tekniklerde eserler ortaya koymuşlardır. Özellikle 20. yüzyılda Rusya; çok büyük savaşlar, devrimler, kitlesel hareketler gibi bütün dünyanın gidişatını değiştirecek ve etkileyecek olaylar yaşamıştır. Bu çalkantılı dönem yaşamın her alanında olduğu gibi, sanat alanında da kendisini göstermiştir.

Yazmış olduğum bu tezimde 20. Yüzyılın ilk yarısında Rus gravür sanatının ve sanatçılarının çalışmalarından yola çıktım. Tezde sadece gravür ve bu teknikle çalışan sanatçıları değil, aynı zamanda sanatçıların yaşadığı dönemi ve koşullarını da inceledim.

Gravür tekniklerinin yanı sıra Rusya’da bu alan içerisinde görülen litografi, afiş tasarımı, kitap resimleri gibi tekniklerde üretilen yapıtlar bu çalışmaya dâhil edilmiştir. Türkçe’ye grafik sanatlar olarak çevrilebilecek olan Grafika kelimesi; bu tezin konu ettiği gibi, daha özel bir alanı kapsadığı için bu metinde tercih edilmiştir.

¹ www.etimolojiturkce.com – 16-05-2019 18:27

² “Ofort” Fransızca’da eau-forte-nitrik asit anlamı taşıyor.

³ “lito” Yunanca’da taş demektir.

⁴ “ksilo” Yunanca’da ağaç demektir.

Dünya sanatsal mirasında Rus gravürlerinin özel bir yeri vardır. Rus gravürü demokratik, modern gelenekleri ve kültürel değerleri önemseyen yaratıcı bir alandır. Kültür gelişiminin genel tarihsel ve evrimsel sürecini göz önünde bulundurursak, aslında kendi içinde gelişen bu sanatın en yüksek kalitede kendini gösterdiği açıktır.

Sovyet gravürünün toplumun her kesimine eşit şekilde yayıldığını, çok farklı profesyonel yönelimlere sahip insanların yaşamlarına olan etkilerinden gözlemleyebiliyoruz. Sovyet baskı üretimi, seçkin kişiler için bir koleksiyon malzemesine değil, çoğu kişi için erişilebilir ve gerekli bir üretime dönüşmüştür. Sovyet gravürün bu özelliği, doğduğunda ve Ekim Devrimi'nden sonraki ilk beş yılda, dergilerde ve kitaplarda geniş tirajlı olarak basılmasıyla süratle gelişmeye başlamıştır.

Rus gravürünün çağdaş olduğunu söylediğimizde, toplumunun gelişimiyle ilgili olaylara bir yansıması olduğunu ve Sovyet toplumunun tarihi ile doğrudan bağlantılı olduğunu kast ediyoruz. Devrim, iç savaş, sanayiye canlandırmak ve sosyalizmin ekonomik temelini oluşturmak için yapılan çalışmalar, Sovyet halkının Büyük Vatan Savaşı sırasında yabancı istilacılara karşı mücadelesi, uluslar arasındaki dostluğu güçlendirme mücadelesi, barış ve ilerleme için tüm bu olgular Sovyet gravür sanatçılarının eserlerinin konularını oluşturmuştur.

Geleneklere saygı, Sovyet gravür sanatçılarının, yeni bir modern sanat biçimi yaratma yolunda girişimci olmalarını engellemedi. Araştırmaları, sistemin dünya ve insanı yeniden düşünmesinde temel felsefi problemlerle ilgili süreçlere değindi. Sovyet gravürü sadece bireysel sanatçıların gelişimlerini değil, diğer ülkelerdeki gravür okullarının oluşumunu da etkiledi.

2. GRAVÜR SANATININ RUSYA'DA GELİŞİMİ

Rusya'da gravür sanatı birkaç yüzyıllık bir tarihe sahiptir. Rus gravürünün en eski örnekleri 16. yüzyılın ikinci yarısına dayanmaktadır. 1564'te Kraliyet emriyle Moskova şehrinde Ivan Fedorov, "Apostol" kitabını yayınladı; bununla birlikte ilk gravür baskıları ortaya çıkmaya başladı (Bkz. Şekil 2.1). Daha çok metal plaka oyma ve ahşap kesim baskısı önemli taşıyordu. Bu tür sanatlar, kitap yayıncılığının gelişmesi ile ortaya çıktı.

Şekil 2-1 "Apostol" – Ksilografi - 1564

Böylelikle, ilk baskılar kilise kitaplarının tasarımlarında kullanıldı ve gravür sanatı kitap yayıncılığının gelişmesiyle günümüze ulaştı. Yayıncılığın ve gravürün uzmanları, Ukrayna'nın Rusya ile yeniden birleşmesinden sonra Moskova'ya taşındı. Bu döneme ait eserler arasında 1676'da Znamensky manastırının veznedarı Joseph tarafından kalay tahtasında oyulmuş "Antimension" ve Rahip Prokopy'nın "Apocalypse" adlı ahşap oymalarından bahsetmeden geçemeyiz. Moskova'nın Kremlin Sarayı'nda çalışan ilk Moskova gravür sanatçıları arasında Afanasy Trukhmensky'nin öğrencileri Vasily Andreyev, Leonti Bunin ve tanınmış imparatorluk şahsiyeti Simeon Ushakov ve Alexey - Ivan Zubovs kardeşler vardı.

Şekil 2-2 Anonim Sanatçı - Kırmızı Burun Farnos - Kağıt Üzerine Ağaç Baskı - 1881

17. yüzyılın ikinci yarısında, gravür baskıcıları Moskova'daki Sretensky Kapısı'nın arkasında atölyeler açtılar. Bu baskılar, Moskova'daki Trinity Kilisesi yakınında satılmaya başlandı. 18. yüzyılın ikinci yarısında üretimleri Spasskaya Caddesi'ndeki tüccar Akhmetiev'in fabrikasında taşındı. Dini içerikli gravürlerin yanı sıra, popüler baskı sanatı "Lubok⁵" geliştirildi ve kısa sürede Rus halkı tarafından yaygın olarak benimsendi.

Rus gravürünün tarihi, yayıncılıkla yakından bağlantılı olan 17. yüzyıl ksilografisinin aksine, 17. ve 18. yüzyılların başında bağımsız bir sanat formu haline geldiğinde asıl olarak başlamıştır. I. Petro dönemi (1682 – 1725), Rus sanatının tarihinde yeni bir sayfa açtı. Devletin pratik ihtiyaçları düşünülerek, oymacılıkta yeni bir stil yaratıldı.

⁵ 18.yy halka dönük popüler baskılar olarak adlandırılan, çizim, gravür ve karikatürlerdir.

I. Petro'nun davetiyle, yabancı gravür ustaları, yeni ortaya çıkan metal gravür tekniğini Rus sanatçılara öğretmek için Rusya'ya geldiler. I. Petro bu sanat formuna çok ilgi gösterdi, hatta ahşap oyma tekniğini kendisi de uyguladı. Hareketliliğini ve seri üretim kabiliyetini takdir etti ve devletçilik fikrini destekleme konusundaki olağanüstü fırsatlarını fark etti. Rusya'nın Kuzey Savaşı'ndaki zaferlerinin görsellerine özel önem verdi. Paris'te yaşayan sanatçı Marten Jr. I. Petro'nun isteği üzerine, "Üç Savaş - Parçalar" eserini yaptı ve bu eser ileriki yıllardaki baskıların temelini oluşturdu.

I. Petro'nun saltanatının bitmesinden sonra, oyma sanatı, belgesel ve eğitimsel karakter amaçlarına hizmet etmeyi bıraktı. Gravür ustaları bunun yerine barok sanat eserlerine başvurdular. İmparatorluk Evi'nin büyüklüğünü ve görkemli hayatını yüceltmeye başladılar. Bununla birlikte St. Petersburg önemini koruyordu, öyle ki şehir sarayları, Neva Nehri ve manzaralarıyla tasvir edilmiştir.

18. yüzyılın ortalarından itibaren Rusya'da "Bulvarlar Çağı" başladı. Bilimler Akademisi Gravür Odası'nda eğitim alan ve kendisi de eğitimci olan Vasilyev bu çağa katkıda bulunmuştur. 18. yüzyılın ortalarında kurulan St. Petersburg Sanat Akademisi, o dönemde gravür sanatının merkeziydi. 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın başlarında, Semen Shchedrin'in desenlerine dayanan St. Petersburg saray banliyölerinin bir dizi görüntüsü, gravür sanatının başarısıyla ilişkiliydi. Özellikle bu amaç için Sanat Akademisi'nde bir manzara gravürü sınıfı kuruldu.

Portre, Rus gravüründe ve resim sanatında önemli bir yer buldu. Bu türün en görkemli ustalarından biri, 1754 yılında Akademi'nin yeni açılan gravür sınıfında öğretmenlik yapmak için St. Petersburg'a gelen, ve öğretmen G.F.Schmidt tarafından "gravürde gerçek bir dahi" olarak adlandırılan E.P. Chemesov'du. Chemesov özgün bir portre tarzı yarattı; biçiminde yenilikçi, fakat esas itibarıyla törensel bir üsluba sahipti. 18. yüzyılın ikinci yarısında D.G. Geramisov, Chemesov'un geleneğinin varisi oldu.

19. yüzyılın başlarında gravür ustaları, bakır levha baskı yöntemlerinde ustalaştılar. Bu teknikte yapılan en sıradışı çalışmalardan biri, I.F. Bogdanovich tarafından yazılan “Tatlım” şiirinin bir dizi çizimliydi. F.P. Tolstoy tarafından yaratılan bu seri, Klasikleşme dönemi gravür sanatının en önemli örneklerinden biridir.

Bakır levha gravürü son derece zahmet ve özen gerektiriyordu ve 19. yüzyılda daha az kullanıldı. Sanatçı I.P. Pozhalostin, bu sanatın Rusya’daki son temsilcilerinden biriydi.

Manzara türü sanatçısı olan Ivan Shishkin, bakır levha üzerinde çok ince işçilikle çalışarak birçok eser üretmiştir.

20. yüzyılın başında A.P Ostroumova Lebedeva, nerdeyse unutulmuş ksilografi (ağaç baskı) tekniğini yeniden canlandırarak bağımsız bir sanat formu yaptı ve yeni ifade araçlarıyla zenginleştirdi⁶.

⁶ Vera Ivanova, **Russian Engraving Art and Its Development**. <http://www.artprojekt.ru>
<http://рустрана.рф>.

3. RUSYA'DA DEVRİM DÖNEMİNDE GRAVÜR SANATI VE DEVLETİN SANAT POLİTİKASI

Bu bölümde, Sovyet gravür sanatının 1917 – 1991 yılları arasındaki gelişimini inceleyeceğiz. Bu dönemde yaşanan olaylar, sanatçıların konu seçimine yansımıştır. İlk başlarda gravür sanatının en önemli konusu o dönemin üst sosyalist devrimci ve politikacısı Lenin'in ve işçilerin portrelerini kapsıyordu. Bu konuyla ilgili portreler, gazete ve dergilerin sayfalarında yer aldılar. Ancak gravür sanatında konu edilen tek şey bu değildi. Gravür sanatı içerisinde çok çeşitli gazete ve dergi çizimleri, kurşun kalem ve kömür kalem teknikleri ile çizilmiş eskizler, renk armonileri içeren sulu boya, guaj, pastel resimleri ve diğer alanlar mevcuttu. Bu dönemde, gravür sanatının gelişimi, önceki dönemlerden farklı olarak, resim sanatındaki değişiklikleri izlemesiyle karakterize edilebilir. Ayrıca, ideolojik içerik önem kazanmaya başladı. V. Lenin'in şu cümleleri dönemin sanat politikasını oluşturuyordu: "Sanat insanlara aittir. Bu yüzden de sanat en derin köklerini işçi kitlelerine taşınmalıdır. Bu kitleler tarafından anlaşılmalı ve onlar tarafından sevilmelidir. Bu kitlelerin duygularını, düşüncelerini ve iradelerini ifade etmeli, bunları yükseltmeli. O, sanatçıları uyandırmalı ve geliştirmelidir"⁷.

Sovyet sanatının ana görevleri şöyleydi: İnsanlara hizmet etmek, Sosyalizm ve Komünizm için mücadelenin ortak amacını savunmak, insanlara gerçeği getirmek, onların içinde yaratıcı bir ilke doğurmak. Ayrıca, milliyetler ve çok ulusluluk bu süreçte göz önünde tutulan önemli kavramlardır.

Rusya'da her yönden büyük çalkantılara sahne olan 1910 ve 1920'ler boyunca sanatta izlenen dramatik değişikliklerin ve radikal yeniliklerin zeminini, 20. yüzyılın ilk on yılında meydana gelen entelektüel ve sanatsal gelişmeler hazırlamıştır. SSCB'nin bilimsel literatüründe Sovyet sanatının tarihi 1917-1920 döneminde başlamıştır⁸. İktidara geldikten sonra ilk aylarda, Sovyet hükümeti

⁷ V. Lenin, **Edebiyat ve Sanat**, sf. 663.

⁸ D.V. Sarabyanova, **Rus ve Sovyet Sanat Tarihi**, sf. 293.

kültürün gelişimi için önemli kararlar aldı. Kasım 1917'de Halk Eğitim Komiserliği altında müze işleri ve sanat ve antika eserlerin korunması için bir kolej kuruldu.

17 Haziran 1918'de 'Kütüphanelerin ve Kitap Depolarının Korunması Hakkında Kararname' kabul edildi. 5 Ekim 1918'de ise 'Anıtların ve Antik Eserlerin Korunması ve Tescili Hakkında Kararname' kabul edildi. Bu kararname ile Halk Eğitim Komiserliği ilgileniyordu. Aynı zamanda, 26 Kasım 1918'de 'Bilimsel Çalışmalar, Edebi Eserler, Müzik ve Sanat Eserleri, Kamu Alanı Olarak Tanıma Hakkında Kararname' kabul edildi.

Sovyet gravür sanatı bu dönemde bireysel gelişmekteydi. Bazı sanatçılar 1920'lerin ortalarındaki ideolojik değişiklikleri benimsemediler. Birçok sanatçı ya ülkeyi terk etti ya da atölyelerinde sessizce çalışmaya devam etti.

Sovyet gravür sanatı 1920'li ve 1930'lu yıllarda baskı sanatının en verimli dönemini yaşamıştır. Vladimir Favorsky, Nikolay Kupriyanov, Dmitri Mitroxin, Vladimir Konaşeviç, Orest Vereisky gibi sanatçılar Rus gravürünü dünya sanatına kazandırmıştır. Bu ustaların ksilografi, asitli baskı ve litografileri, kitap ve afiş tasarımı alanındaki başarıları, yüksek görsel kültür ve teknik performanslarıyla göze çarpıyordu. Onların çalışmaları, teorik katkıları ve pedagojik etkinlikleri savaş sonrası dönemin gravür sanatçıları için sağlam bir temel oluşturmuştur.

Sovyet gravürlerinin ana başarıları öncelikle kitapla ilgilidir. 1920-1930'larda kurulan Sovyet gravür okulundan yetişen illüstratörler, çağdaş sanatın en büyük fenomenlerinden biriydi. 1930 yıllarında ağaç ve litografi baskılarının gelişimi oldukça hızlı bir şekilde ilerliyordu. Bu teknik halk tarafından da oldukça rağbet görüyordu.

1930'lu yılların önde gelen sanatçıları Sergei Gerasimov, Dementiy Shmarinov, Yevgeny Kibrik ve Kukryniksy grubu sanatçıları olarak sayılabilir.

Gravür, bu dönemde Sovyet sanatçısının özgün bir çalışma alanına dönüşmüştür. Bu devir için gravür sanatı önemli bir evrim sürecinden geçmiştir. 1940'larda meydana gelen İkinci Dünya Savaşı, sanatın gelişimini etkileyen en önemli faktörlerden biriydi. Sovyet sanatçıları diğer vatandaşlar gibi ülkenin savunmasına aktif olarak dâhil oldular. Bu dönemde sanatçılar devletin verdiği kararlar doğrultusunda hükümet için çalışmaya başladı. 1940'ların sonu 1960'lı yılların ortalarında ciddi bir ideolojik yoğunlaşma ortaya çıkıyor. Öyle ki ressamlar birleşip ideolojik ağırlıklı sergiler yapmaya başlamışlardır. Savaştan sonraki devirde ortaya çıkan broşürlerin tasarımları için fiyatlarının belirlenmesi dahi devletin gözetimi altındaydı. Bu tip devlet siparişi ile hayata geçirilen sanatsal çalışmalar vesilesiyle bazı sanat dalları yükselirken, bazı sanat dalları ise ikinci plana itilmişlerdir. Bu yıllarda sergilerde gösterilen gravür eserlerinin konuları adeta bir zorunluluk olarak tek yönlüdür. Bu durum sadece gravür sanatının değil, diğer bütün sanat dallarını da (peyzaj, portre vb.) etkilemiştir.

“20. yüzyılın ikinci yarısından sonra Sovyetlerde kültür alanında büyük değişiklikler baş gösterdi. Ülkede sosyal hayatın yoğun gelişimi ideolojik ve iktisadi alanlarda, büyük değişiklikler, siyasetin dönüşmesi, milli medeniyete önemli tesirlerde bulunmuştur. Tarihi hadiselerin hızlıca ilerlemesi ve ideolojik baskı, milli gelenekler, asırlar boyu mevcut olan medeniyetin devam etmesi ve diğer faktörler 20. yüzyılın ikinci yarısında Rus sanatının çok taraflı ve kompleks bir şekilde ortaya çıkmasını sağlayan etmenlerdir”⁹.

⁹ Orlova A.M “Историко-революционная тема в советском изобразительном искусстве”.1964, sf. 46.

Rus sanatının çok yönlü olması araştırmacıların işini zorlaştırıyordu. Bir sürü farklı etmenin ve farklı gelişim aşamalarının olması, araştırmaların oldukça sistemli bir şekilde yapılmasını gerektiriyordu. Milli sanat tarihinde de görüldüğü üzere araştırmacılar 20. yüzyılın ikinci yarısında Rus sanatının gelişimine ayrı bir önem vermişlerdir.

1950 ve 1960'lı yıllarının sonunda gravür sanatında yerli motifler yayılmaya başladı. Avangard ve radikal sanatçılar dahi çeşitli düzeylerde realist sanata doğru yönelmişlerdir. Bu nedenle savaş öncesi dönemin Sovyet gravür sanat eserleri her zamankinden daha çeşitliydi. 1953 – 1986 yılları arasında Sovyet Uyumsuz Sanat Birliği (Russian Nonconformist Art) ortaya çıktı. Bu birliğinin ressamlarının çoğu kazanç elde etmek için kitap illüstrasyonları ve dergi tasarımları yapıyorlardı. 1970'li yılların ortaları ve 1980'li yılların başında gravür sanatçıları daha önceki üsluplardan kaçınmaya başladılar. Onun yerine metafor hikâyeleri, diyaloglar ve köklere bağlılık ortaya çıktı. Aynı zamanda bu dönemde gerçekçiliğe dair belirli bir bakış açısı oluşmaya başladı. 1970 ve 1990 yılları arasında Rus gravür sanatının en ünlü sanatçılarının eserlerinin kalitesi daha farklı ve anlamları daha liriktir. Bu devirde orijinal grafik alanında sulu boya, kömür, kara kalem daha çok kullanılmaya başlanmıştır. Baskıda ise litografi tekniği daha üstünlük kazanmıştır. Aynı zamanda lirik üslup farklı formlarda ve tezahürlerde gelişiyordu. Monumentallik (anıtsallık) ve yerellik diğer gravür stilleriyle yer değiştiriyordu. Çizim o dönemde daha şiirsel kabul ediliyordu. Aynı zamanda sanat eğilimi de değişiyordu.

1980 ve 1990'lı yıllarda sanat üretimi ekonomik olarak zor bir dönemden geçiyor olmasına rağmen, Rus gravür sanatı dünya sanatına dâhil oldu. Rus avangard kültürü dünya sanatını etkilemeye başladı. 20. yüzyılın ikinci yarısında milli sanatta önde giden fikirlerin sebepleri ve problemleri 1990'lı yıllardaki ideolojik baskıdır. 1990'lı yılların araştırmalarında bir önceki dönemin resim sanatının reddedilmesi ortaya çıkıyor. 20. yüzyılın ikinci yarısında Rus gravür sanatı milli sanat trendi haline gelmiştir. O dönemin milli sanatında öncü fikirlerin net sınırlarını tahmin etmek zordur. Bu öncü fikirlerinin esas kriteri sanatçının gerçekliğe bakışı ve onu anlama biçimidir. Bireysel temaların ve öncü fikirlerin, sanatın gelişimi,

genellikle dış etmenler ve gayri estetik kurallar ile çok bağlantılıdır. Bu dönemde gravür sanatın yeni üsluplar oraya çıkmaya başladı. En güçlü gravür sanatçıları belirli sanat merkezlerinde (Moskova, Leningrad- St. Petersburg) toplanmaya başladılar. 20. yüzyılın ikinci yarısında, yani eski Sovyetler birliğinde, güçlü sanatçılar yetişiyordu. Bunun içine Ukrayna, Belarus, Azerbaycan vb. dâhildir. O dönemde bu bölgelerde oldukça estetik işler ortaya çıkmıştır.

Sovyet döneminde, gravür teknikleri konusunda bireysel sanatçıların belirgin bir uzmanlığı vardır. Örneğin Pavel Basmanov, Konstantin İstomin, Alexey Kravchenko, Nikolayi Kupreyanov, Vladimir Lebedev, Ignati Nivinski, Anna Ostroumava – Lebedava ve Vladimir Favorsky gibi sanatçılar yaratıcılık araştırmalarını baskılarla ifade etmişlerdir. Sovyet döneminde sanatçıların çoğu aynı anda aktif öğretim faaliyetlerini yürütürken, ilk yüksek öğretim kurumu olan ve illüstratörler, poster sanatçıları, baskı sanatçıları gibi tüm uzmanlık dallarında gravür sanat ustalarını hazırlayan Kaligrafi Enstitüsü'nün temelini oluşturmuşlardır. Rusya'da devrim sonrası açlık ve kriz durumu birçok Sovyet ressamının boya ve malzeme sıkıntısı çekmesine yol açmıştır. Öyle ki kâğıt üzerine çizim, yaratıcı fikirleri gerçekleştirmenin tek yolu olmuştur. Bu durum farklı gruplardan sanatçıları (sol radikal cepheden gelenekçilere kadar) bir araya getirmiştir.

4. RUSYA'DA GRAFİKA

Grafika çizim sanatına dayanan, ancak kendi görsel araçlarına ve etkileyici özelliklerine sahip, çizim ve çeşitli basılı grafik görüntüleri içeren bir güzel sanat türüdür. Grafikanın içine hem çizim hem de gravür dâhildir. Bu sanatın en eski örnekleri arasında tarihi mağara resimlerini, antik Yunan vazo süslemelerini ve çizimlerini, Rusya'daki resimsel el yazısı kitaplarını ve eski kitap baskılarını sayabiliriz. Bunlara farklı tekniklerle çalışılmış sanat eserleri dâhildir. Grafika kelimesi Yunanca "grafo" dan gelmektedir ve 'yazıyorum, çiziyorum' anlamını taşımaktadır¹⁰. 19. yüzyıla gelindiğinde ise, grafikanın esasını yalnızca çizgiler, veyahut siyah beyaz çizgiler teşkil ediyordu. Kontur çizgiler, çizgi ve leke grafikanın esas araçları olmuştur. Renk de uygulanmaktaydı, ancak resimden farklı olarak geleneksel bir destekleyici rol oynamaktaydı. Çalışılma tekniğine göre grafika sanatı iki bölüme ayrılmaktadır: resim ve baskı grafikas. Bunların en eski türü resimdir.

**Şekil 4-1 Ilya Efimovich Repin - Yuvarlak Masa Başında Çalışırken L. Tolstoy - 1891-
Karton üzerine kurşun kalem**

¹⁰ Turova V.V., **Gravür Nedir** , sf. 64.

Kalemle çalışılan resim esasen kâğıt üzerine, bazen ise kumaş üzerine çizilir. Bu çizimler yalnızca bir nüsha olarak yaratılır. Bazı eserler renk bakımından zengin olduğundan, pentüre daha yakındırlar. Bunlar sulu boyalar ile yapılan (akuarel, guaj, tempera) veyahut pastel tekniğinde çizilmiş resimlerdir. Grafika usulü ile portre, manzara ve benzeri türü resimler yaratmak mümkündür. Grafikanın diğer bir çeşiti olan baskı grafikasını resimden farklı kılan özelliği, eserlerinde aynı kalitede istenilen kadar nüsha almanın mümkün olmasıdır. Bunlara metal, ağaç, taş ve magnezyum üzerine oyulmuş resimler dâhildir.

Baskı grafikasında kullanılan levhanın materyalinden yola çıkarak farklı teknikler yaratılmıştır. Metal üzerine iğne ile çizilmiş ve sonra baskı usulü ile yaratılmış gravürlere “ofort” denmektedir. Taş üzerine çizilmiş grafikaya litografi, ağaç üzerindeki grafikaya ise ksilografi denmektedir. Nispeten daha ileriki dönemlerde yaratılmış linogravür – linoleum da oyma tekniği ile yapılmaktadır.

Grafika birkaç sınıfa ayrılmaktadır. Estamp grafikas (estamp: fr. damgalama, çoğaltma), kitap grafikas (resimler, kapak ve kitabın genel tasarımları.), afiş grafikas (ticari reklamlar ve siyasi kampanyalar), dergi ve gazete grafikas (yayınların tasarımları ve yapımı, karikatürler, resimler). Rus gravür sanatçıları tek bir alana yönelik değil, birçok alanda faaliyet gösterip eserler üretmişlerdir.

4.1 Rus Estamp Grafikas

Sovyet Estamp Grafikas tarihi henüz yazılmamış, harika sanatsal arayışlar ve başarıla içeren bir alandır. Estamp grafikas hem Rus sanatında, hem de diğer ulusal sanat okullarında parlak geleneklere sahiptir. İyi bir gravür sanatçısı olmak topluma eğitici ve güzel şeyleri aşlamak demektir. 20. yüzyılın başlangıcında diğer sanat dallarında olduğu gibi bazen karışık eğilimlerin karmaşık bir şekilde birbiriyle iç içe geçtiğini görüyoruz.

Özellikle 1905 devriminin olayları dergilerde ve gravür sanatında iz bırakmıştır. Bu çalışmalarda madenciler, kadın işçiler, askerler ve göçmenler resmediliyordu. Onların karakteristik özellikleri, çalışkanlıkları, trajik kaderleri, ağır yaşam koşulları bu çalışmalara yansyordu. Fakat o yıllarda sosyal gerçekliğin zorlukları, çelişkilerin yansıtılmasına karşı geliyordu. Bu durum sanatçıları derinden etkiliyordu. Devrim öncesi Rus gravür sanatında manzara tarzı da popülerdi. Örneğin o dönemin büyük usta sanatçıları A.Ostroumov-Lebedev, V.Falileev, K.Yuon, I.Nivinsky, İ.Pavlov, E.Lancere ve diğerleri çalışmalarında çok yönlü doğanın güzelliğini ve doğadaki çeşitliliği ince bir şekilde resmediyorlardı.

Şekil 4-2 Ignatius Ignatievich Nivinsky - Kağıt üzerine Ofort ve Aquatint Baskı

Grafika sanatı çok yönlüdür. İçerisinde politik afiş, gazete, dergi çizimi, kitap illüstrasyonu, karikatür, endüstriyel uygulamalı gravür ve film, reklam afişini içermektedir¹¹. Bunun büyük bir bölümünü estamp grafikasını kapsamaktadır. Bunun içine sanatçının bağımsız olarak ürettiği resim ve gravürler de dâhildir. Estamp gravür çizimleri genel amaçlı değildir. Fırça, kalem veya kesici oyma ile yapılan çizimlerde sanatçının her zaman kesin bir odak noktası vardır. İnsanlara düşünceleri ve hislerini, hayatı algılayışlarını, bireysel doğruları ve yanlışları, dünyanın şaşırtıcı taraflarını göstermeye çalışır.

¹¹ Нурок А.Ю, 'Мастера советской станковой графики', 1962, sf. 74.

Grafika işlerinin okuyucuları için bu çalışmalarda her zaman sürprizler vardır. Çalışmalar, kendine has özelliklerini hemen belli etmezler. Gri ve siyah tonlar, siyah mürekkep ile çizilmiş hatlar ve zengin materyal dilinin harmonileriyle karşılaşırız. Ksilografinin çeşitli ve esnek biçimleri, linogravürün genelleştirilmiş lakonik formları, ışık ve gölgenin renk derinliğini modellemenin yumuşaklığı kendine hayran bırakmaktadır.

1940'ların sonları ve 1950'lerin başında estamp grafikasını karmaşık ve çeşitliydi. Sanatçılar o dönemde hayatın çok önemli yönlerini fark ederek izleyiciye iletmeyi başarıyor ve her şeyden önce, savaştan dönen insanları çalışıyorlardı. Bu dönemde kolektif çiftlik işçilerine adanmış bazı çalışmalar da bulunuyordu. Bunun yanı sıra Sovyet halkını ve çalışmalarını betimleyen çizimlerde düşünce ve duygular açıkça belirtiliyordu. Tarihsel ve devrimci temalar üzerine çalışmalar yapılmaktaydı. Sanatçılar kendi güç ve yeteneğini ortaya koysalar da iktidarın etkisi ağır basmaktaydı. Bu durum, sanatçıların büyük eserler yaratmalarında bir engel teşkil ediyor ve bireysel çalışmalarında tarihin yaratıcısı olan halkın rolünü yanlış ifade etmelerine yol açıyordu. Bu yılların gravür sanatı teknik açıdan tek taraflı olarak geliyordu. Birçok gravür tekniği neredeyse hiç kullanılmıyor, yalnız mürekkep, kömür, sulu boya, kalem, pastel, guaj, tebeşir v.b. çizimler yapılıyordu ve bu çizimlere grafik resimler deniyordu. Yalnız peyzaj resminde suluboya ve bazı gravür teknikleri yapılmaktaydı. 1950'lerin ortalarında estamp grafika sanatında olağanüstü modern çalışmalar gözüküyordu. Bugün estamp grafika sanatı savaş sonrasında ilk on yılından farklıdır. Daha önce sadece belli şeyler şiirsel genellemeyle çiziliyorduydu da, 50'lerin yaşam özellikleri gravür çalışmalarında yansıtmaya başlamıştı.

4.2 Rus Kitap Grafikası

20. yüzyılın ilk yıllarında Rusya'da kamusal yaşamın karmaşıklığı ve tutarsızlığı yaratıcı alanları da etkiliyordu. Bugün bu dönemin sanatsal yaşamının giderek daha fazla yönleri ortaya çıkarılmaktadır ve birçok yetenekli sanatçının çalışmaları yeniden yorumlanmaktadır.

Bu yıllarda en beklenmedik değişiklikler kitap grafikası sanatındaydı. Rus kitabının tarihsel sürecinde her zaman çok çeşitli sanatsal ve teknik çözümler sunduğuna dikkat edilmelidir. Slav öncül yazıcıların kültürel misyonu, Batı Avrupa yazıcılarının misyonu ile uzlaşıyordu. Tipografi bu alanda özel bir yer tutuyordu. Bu dönemde ara sıra kitap endüstrisine bağlı profesyonel sanatçılar, tasarımcılar, gravür sanatçıları, ticari markalar iyi biliniyordu. Zamanla kitap endüstrisi bir yüksek zanaat haline geldi. 20. yüzyılın ilk yıllarında sanatsal pratikte devrimci değişiklikler devam etti. Bu alanda, 1930'larda ulusal bir gravür kalıbının oluşumunu ve sonraki yıllara yönelik stratejik bir kalkınma yolunun tanımlandığını gözlemliyoruz.

“Kitap grafikasının en büyük dönemi 1930'lu yıllardı. 23 Nisan 1932'de kabul edilen 'Edebiyat ve sanatsal organizasyonları yeniden yapılandırması' konulu merkez komitesinin kararına yansıyan tüm somut gerçekliğine binaen Sovyet ülkesinde medeni devrim gerçekçi sanatın özgür ve hızlı gelişimine yol açıyordu”¹². Bu gelişmenin en önemli ve canlı ifadelerinden biri, farklı ve karmaşık ideolojik ve sanatsal görevleri belirleyip çözebilen kitap grafika sanatının gerçekçi bir sanata dönüşümü oldu. Gerçekçi sanatın gelişimi birçok büyük isimlerin öne çıkmasını sağladı; örneğin Şmarinov, Kibrik, Kukryniksler, Paxomov, Kanevskiy, Dexterev, Pimenov ve Georgi Petrov. Bu gelişim Sergey Gerasimov, Favorsky, Rodionov, Lebedev, Tırsa, Rudakov gibi daha eski kuşak ünlü ressamların yaratıcılığını dönüştürdü ve güncelleştirdi. Lansere, Kardovskovo, Kustodiyeva, Kupreyanov gibi Rus ve dünya kültürünün realist geleneğine dayanan gravür sanatı 1932-1941 yıllarında hakiki ustalığın sağlam temellerini atmıştır. O zamandan beri, Sovyet kitap

¹² <http://artyx.ru/books/item/f00/s00/z0000017/st011.shtml>

sanatı, evrensel olarak bilinen bir kalite haline gelmiştir. Kitap grafika sanatının bu gelişimi derin ve önemli değişikliklere yol açmış, 1930'ların sonlarında estamp resmini ve politik hiciv sanatını meydana getirmiştir.

2. Dünya Savaşı döneminde estamp grafikas, litografi, afiş ve politik hiciv ön sıralara geçiş yaptı. Kitap grafika sanatı ise bir süreliğine ikinci plana geçti ama o dönemin çeşitli politik çalışmalarının yoğun ve hızlı gelişiminin temelinde aslında 1930'lardaki realist kitap grafika sanatının zengin tecrübesi yatıyordu. Savaş bittikten sonra kitap grafika sanatı yine önem kazanmaya başladı ve 1930'larda kitap grafika sanatının ilk gelişim çağını yansıtan bir dizi ustanın yaratıcı çalışmaları gelişti.

Şekil 4-3 Yuri Ivanovich Pimenov - Kağıt üzerine guaj ve kalem - 1929 - 70.5 x 52.5 cm

4.3 Rus Afiş Grafikası

Rus afiş sanatı gerçek şaheserleri ile farklı tarihi dönemlerde insanların manevi isteklerini daha iyi ifade etme imkânı veren gerçek bir halk sanatı olmuştur. “Rus afişi St. Petersburg’da 1897 yılında uluslararası afiş sergisinde gösterilmiştir. 2005 yılında Moskova şehrinde ‘Ütopya Realliyi’ isimli Rus afiş sergisi gösterildi. Önceleri bu sergi Almanya’nın Essen şehrinde Folkwang Müzesinde başarıyla sergilenmiştir”¹³.

“Almanya yılı” çerçevesinde Moskova şehrinde yapılan sergi “Ütopya Realliyi” afiş projesinin zirvesidir. Öyle ki bu proje uzun yıllar süren bir araştırmanın sonucudur. Bu projenin amacı 19. yüzyılın sonundan günümüze kadar Rus veya Sovyet afiş sanatının gelişiminin esas yönlerini tahlil etmektir.

“Sovyet afişleri o dönem var olan hadiseleri basit bir şekilde aydınlatmaya yönelik görsel araçlardır. Radyo ve gazetelerle birlikte politik ve diğer faaliyetlere teşvik etmek amacıyla insanların bilinç ve ruh halini etkileyen ajitasyon ve propaganda araçları idi. Sovyet afişlerinin doğası SSCB’nin tarihsel gelişimiyle ilgili olarak değişiyordu. Rus ve Sovyet afiş sanatı içerisinde evrensel insani değerler, özgürlük, sosyal adalet, vatanseverlik, genel eğitim unsurları, sağlıklı bir yaşam tarzı vb. için çağrılar barındırıyordu. Sovyet afişleri bir kural olarak sanat eserleridir ve Sovyet kültür mirasının unsurlarıdır. 2. Dünya Savaşı sırasında afişler Sovyet sanatının en önemli türlerinden biriydi”¹⁴. İç savaş yıllarında o dönemin gelenekleriyle bağlantılı olarak afiş grafikası gelişim gösterdi ve bu gelişimin sonucunda afiş grafikası bazı bölümlere ayrıldı. Bazı sanatçılar karikatürlerle, bazıları ise baskı işleriyle veya şiirsel yorumlarla çalışıyorlardı.

¹³ <https://compuart.ru/article/8806>

¹⁴ D. Sarabynova, **Rus ve Sovyet Sanatı Tarihi**, sf. 366.

4.3.1 Politik Afişler

Sovyet politik afişlerinin ayrı bir türü anti-dini (din karşıtı) afişlerdir. Bu tür afişler 1920 ve 1930'lu yıllarda ve daha sonraları 1950'li yılların sonları 1960'lı yılların başlangıcında, Nikita Kuruşçev devrinde daha çok yayılmıştır. Yeniden yapılanma yıllarında, yani 1920 ve 1930'lu yıllarda ilk önce Sovyet siyasetinin Stalinist yönetim anlayışı, sanayileşme ve kolektifleşme, sonra da 1930'lu yılların kıtlığını yansıtan afişler ortaya çıkmıştır.

1. Dünya savaşı ve iç savaş sırasında propaganda için yaygın olarak anavatanla ilgili afişler basılıyordu. 1941 yılının haziran ayının sonunda sanatçı İrakli M. Toidze, 2. Dünya Savaşı'nın ünlü afişi "Anavatan Çağırıyor!" isimli eserini yaratmıştır.

Şekil 4-4 Irakli Moiseevich Toidze - Anavatan Çağırıyor - 1941 - Kağıt üzerine taş baskı

“Sanatçının kendi söylemine göre, oğluna yardım isteyen bir annenin kolektif imajını oluşturma fikri; sanatçıya göre tesadüfen oluştu. Sovyet Bilgi Bürosu'nun Nazi Almanyası'nın Sovyetler Birliğine saldıracağı bilgisinin ilk raporunu duyan Toidze'nin eşi, sanatçının stüdyosunda 'Savaş!' diye bağırdı. Şaşırان eşinin o anki tepkisinden etkilenen sanatçı ilerdeki baş yapıtını o an hazırladı”¹⁵.

4.3.2 Aydınlanma Afişleri

Eğitim afişleri arasında sağlıklı bir yaşam tarzına teşvik eden, kötü alışkanlıklardan vazgeçmeye çağırان ve spor etkinliklerini, güvenlik kurallarına bağlılığı, kültürel eğitim ve okur-yazarlığın önemini, yüksek kalite ve iş sorumluluklarını anlatan afişler yer almaktadır. “Aydınlanma afişi bir nevi siyasiydi; çünkü bu tarz afiş sanatı belli sosyal sorunlarla bağlantılı oluyordu. Sovyet iktidarının ilk yıllarından itibaren zararlı alışkanlıklarla mücadele etmeyi amaçlayan çok sayıda afiş ortaya çıkmıştır”¹⁶.

Alkolizm ile mücadele, bu tür afişler arasında en yaygın olarak işlenen konuydu. Anti-alkol (Alkole karşı) afişlerinin en büyük gelişimi yeniden yapılanma yıllarına denk gelir. Bunda alkol yasağının da etkisi vardır. Anti-alkol kampanyaları yapılmaya başlandı. Sigara içmenin tehlikeleri hakkında ise daha az sayıda afiş düzenleniyordu. 1980'lerin sonlarında uyuşturucu bağımlılığı ve uyuşturucun tehlikeleri hakkında afişler ortaya çıkmaya başladı. Hizmet kültürü ve kalite iyileştirme için, iç savaşın başlangıcından itibaren okur-yazarlığın artırılması için kitapların tanıtımları, kütüphane ve okuma odalarına çağrıda bulunan birçok afiş yapılmaya başlandı.

¹⁵ Andrey Voronsçov. **Anavatan Çağırıyor! 2. Dünya Savaşı'nın 3. Cephesinin Silahları /** lenta.ru 1 Eylül 2007

¹⁶ G. Demosthenov, **Sovyet Afiş Sanatçıları**,1985, sf. 207.

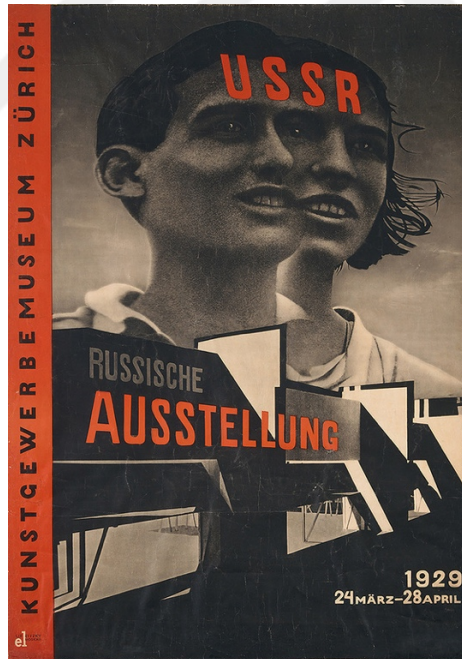
Şekil 4-5 Kupreyanov Nikolai Nikolaevich - Kitap bir bilgi kaynağıdır. Vatandaş Kütüphaneye İyi Bak - 1920 - Renkli taş baskı

NEP yıllarında (NEP: Sovyet Rusya'da Lenin tarafından başlatılan ekonomik programlar) fuhuş karşıtı afişler de yapılmıştır. Ayrıca holiganlık ve ahlaksızlık ile mücadele etmek için afişler yayılmaya başladı. Anaokulları, yetimhaneler ve okullar için çalışkanlık, akademik performans, disiplin ve doğru davranış gibi konularda afişler hazırlandı.

O dönemde iş yerlerinde ve inşaat işlerinde güvenlik, karayolu güvenliği ve trafik kuralları ile ilgili günlük yaşamda güvenlik kurallarına uyulmasına dair (elektrik, gaz sobaları ve su şebekesi vs.) birçok afiş yayınlanıyordu. Sovyet dönemindeki eğitim afişleri dizisinde en özel yeri, sağlıklı yaşam tarzını ve hijyen standartlarının gözetimini teşvik eden afişler kapsıyordu.

4.3.3 Reklam Afişi

SSCB'de çok sayıda ve pekçok konuda afişler yapılıyordu. İlk önceleri bunlar ürün ve hizmetleri konu edinen afişlerdi. Reklamcılık, Sovyet afiş grafikasında kullanılmaya başlandı. Afişler, gazeteler, dergiler, broşürler ve kitaplar sayesinde belirli yayıncıların ürünleri tanıtıldı. SSCB reklam afişlerinin bir başka türü olan turistik reklam türü ortaya çıktı. Turistik afişler turizmin gelişmesi için çağrıda bulunuyor, ülke çapında seyahat, tatil yerleri, sanatoryumlar, dispanserler reklam afişleri ile ilan ediliyordu. SSCB'de finansal reklam ajansları ve onların hizmetlerine dâhil afişler yayılıyordu. Bu reklam afişi türü devlet bankası hizmetinden yararlanmaya, tasarruf bankasının tüm sendikalarının seçimlerinde yer almaya çağırıyordu.

Şekil 4-6 El Lissitzky – Ausstellung Rus Sergisi - 1929 - Taş baskı

Şekil 4-7 Alexander Rodchenko - "Lengiz" Bilginin Her Dalındaki Kitaplar - 1924 - Karton üzerine fotoğraf kâğıdı, guaj, nakleyka – 88cm x 63cm

4.3.4 Öğretici ve Eğitici Afiş

SSCB'de ki yayın evleri çeşitli konularda eğitici posterler yayınlıyordu. Bunlar, bazı önemli meseleleri açıklığa kavuşturmak için tasarlanan görsel yardımlardı. Afişler genel olarak SSCB'nin ve diğer sosyalist ülkelerin hakları için yaratılıyordu.

5. 20. YÜZYIL RUS GRAFİKLERİ VE GRAVÜR SANATÇILARI

5.1 Kukryniksy (1925-1991)

Kukryniksy, bir Sovyet grafik sanatçıları ve ressamaları grubudur. SSCB Sanat Akademisi (1947), SSCB Halk Sanatçıları (1958), Sosyalist Çalışma kahramanları Mihail Kupriyanov (1903-1991), Porfiry Krylov (1902-1990) ve Nikolai Sokolov'un (1903-2000) bir araya gelmesiyle oluşmuştur. "Kukryniksy" adı, Kupriyanov, Krylov ve Nikolay isimlerinin ilk hecelerinin yan yana getirilmesiyle yaratılmıştır. Kolektif yaratıcılıkta üç sanatçı birlikte çalışıyordu (her biri ayrıca portreler ve manzara için ayrı ayrı çalışıyorlardı). Çok sayıda karikatür ve çizgi filmlerin yanı sıra, karakteristik karikatür tarzında yaratılmış kitap çizimleri sanatçılara büyük şöhret getirdi. Kukryniksy'nin ortak çalışması, öğrencilik yıllarında Yüksek Sanat ve Teknik Stüdyolarda başladı. Sanatçılar, Sovyetler Birliği'nin farklı yerlerinden gelmekteydiler: Kupriyanov Kazan'dan, Krylov Tula'dan ve Sokolov Rybinsk'ten. 1922'de Kupriyanov ve Krylov bir araya gelerek 'Duvar' gazetesinde birlikte çalışmaya başladılar. Bu sırada, hâlâ Rybinsk'te yaşayan Sokolov, çalışmalarını Niks imzası altında yapıyordu. 1924'te Kupriyanov ve Krylov'a katıldı ve üçü 'Duvar' gazetesinde Kukryniksy olarak birlikte çalıştılar¹⁷. İlk zamanlarda bu üç sanatçı yeni bir tarz arayışındaydı. İlk önce edebi eserlerin kahramanlarını çiziyorlardı. Daha sonra Kukryniksy "TİMSAH" dergisinin (orijinal ismi Krokodil; 1922-1992 yılları arasında Moskova'da yayınlanan bir hiciv dergisi) çalışanları olduğundan çoğunlukla politik karikatürle uğraşıyorlardı.

Kukryniksy'nin estamp işlerine Rus halkına ve dünyanın diğer halklarının yaşamlarına dair karikatürler, antifaşist afişler, Nikolay Gogol, Mihail Saltıkov Şedrin, Anton Çehov, Maksim Gorki gibi büyük sanatçıların eserlerine yapılan illüstrasyonlar dâhildir. Onların en önemli çalışması "Düşmanı acımasızca ez ve yok et!" afişi idi. Bu afiş Hitler Almanya'sının SSCB'ye hücumundan hemen sonra Moskova sokaklarında görülmeye başladı.

¹⁷ Kukryniksy, **Üçümüz**, sf. 208.

Şekil 5-1 Kukryniksy - Düşmanı Acımasızca Ez ve Yok Et - 1941

Kukryniksy hemen hemen tüm savaş yılları boyunca çalışmış, afişleri ile Sovyet askerlere Berlin'e giden tüm yol boyunca eşlik etmiştir. Kukryniksy düşmana karşı mücadele aracı olarak kabul edilen ve sanattaki diğer eğilimleri kesinlikle kabul etmeyen Sovyet politik karikatürünün klasikleri haline gelmişlerdir. 2000'den çok sayıda siyasi afişleri vardır. Onlar hem yağlı boya hem de grafika ustası olarak tanınmaktadırlar.

"Aslında ekibimiz dört sanatçıdan oluşuyor: Kupriyanov, Krylov, Sokolov ve Kukryniksy. Üçümüz de sonucusuna büyük özen gösteriyoruz. Takımın yarattıklarını hiçbirimiz bireysel olarak yapamayız. Yaratıcı anlaşmazlıklar bazen yaşanabilir, ancak bu, işin kolektifliğini ihlâl etmez. Ancak, ortak çalışmalarımızdan bazılarının, her birimizin sahip olduğunun en iyisine katkıda bulunarak nasıl zenginleştiğini görmek sevindiricidir. Herkes yapabildiğinin en iyisini yapıyor, kendisini yükseklere çekmiyor. Böyle bir işte kibir olmamalıdır"¹⁸.

¹⁸ Kemenov V.S, **Sanat üzerine makaleler**, sf. 104-105.

5.2 Anna Petrovna Ostroumova-Lebedeva (1871-1955)

Anna Ostroumova-Lebedeva, 20. yüzyıl Rus ve Sovyet gravür sanatının olağanüstü öncülerinden biridir. 17 Mayıs 1871 yılında St. Petersburg'da ünlü bir senatör ailesinde doğdu. Resim çalışmalarına küçük yaşlarda başlamıştır. Ailesinin sanatla hiçbir ilgisi olmasa da, kendisini güzel sanatlara adama arzusunu anlayışla karşılamışlardır. Baron Shtiglits Koleji'nde akşam çizim derslerine katılıyordu. 1889'da okulu kazandı ve V. Mate gravür atölyesinde derslere başladı, iki ay sonra genel resim derslerine katıldı. 1892'de Akademi'nin kadınlar için kapılarının açılmasıyla Sanat Akademisi'ne girdi, üniversitenin önemli sanatçıları I.E. Repin, P.P. Chistyakov ve V.V. Mate eğitimliğinde çalıştı. 1898'de F. Kolarossi ve J. Whistler ile çalıştığı Paris'e taşındı. Eski İtalyan ve Japon gravürcülere olan tutkusu, onların çalışmalarını yakından inceleyen Anna'ya bu güzel sanatta “yeni kelimeler söyleme ve yeni adımlar atma”, sanatsal olanaklarını yeniden keşfetme, insanlara ulaşma imkânı verdi.

1900'de 'Mir Iskusstva' grubuna katıldı ve 1901'de S.Dyagilev'in isteği üzerine ilk seri gravür eserlerini yarattı. Suluboya ve yağlıboya tekniklerinde eserler üretmiştir, ancak sonradan ortaya çıkan astım hastalığı yüzünden, doktorlar sanatçıya yağlıboyalarla çalışmasını yasakladı. Severek uğraştığı asıl iş baskı dizisine yöneltmiştir kendini, özellikle St. Petersburg şehir manzarasına adanmıştır.

Ostroumova-Lebedeva, Rusya'daki özellikle renkli gravür tekniğinin yeniden canlanmasında bağımsız bir sanatçı olarak önemli rol oynamıştır. Onun tarafından geliştirilen formları ve renkleri genelleştirmek için kullanılan orijinal teknikler birçok sanatçı tarafından kabul edilmiş ve kullanılmıştır.

Şekil 5-2 Anna Ostroumova-Lebedeva - Kar altında kalan Senato - 1920 - Renkli ksilografi

Şekil 5-3 Anna Ostroumova-Lebedeva - Krukov Kanalı - 1924 - Renkli gravür

1900'lar ve 1910'larda Avrupa'nın birçok yerini dolaşmış ve sayısız suluboya çalışmaları yapmıştır. Aynı zamanda kitap illüstratörlüğü de yapmıştır. "Jupel" (1905) dergisi ile birlikte çalışmıştır. V. Y. Kurbatov'un "Petersburg" (1912) ve N.P. Antsifarova'nın "Petersburg'un Ruhunu" (1920) kitaplarını resimlendirdi.

Devrimden sonra, Ostroumova-Lebedeva, Rusya'da kaldı ve 1934–1935 yıllarında Yüksek Fotoğrafçılık ve Fotoğraf Mühendisliği Üniversitesi'nde ve ardından Sanat Akademisi'nde resim eğitimi verdi. 2. Dünya Savaşı sırasında Leningrad'da kaldı, kuşatılmış şehrin bir dizi gravür çalışmalarını yarattı. 1946'daki savaştan sonra Ostroumova-Lebedeva, RSFSR (Rusya Sovet Federatif Sosyalist Respublika) sanatçısı ünvanını aldı. 1949'da SSCB Sanat Akademisi üyesi seçildi. Anna Ostroumova-Lebedeva, esasen St. Petersburg ve çevresinin kompozisyonunu oluşturan mimari yapılar da dâhil olmak üzere, Rus manzaralarından oluşan orijinal renkli gravürlerin yeniden canlanmasının başlangıcını oluşturdu.

A.P. Ostroumova-Lebedeva "Sanata teslim olmak, kendini ona adamakla aynıdır ve kendisini ona adayan bir insan, zihnin tazeliğini korumak ve yaratıcı çalışma hissini korumak için yaşamdaki birçok şeyden vazgeçmelidir"¹⁹ şeklinde düşünüyordu. 5 Mayıs 1955'te Leningrad'da vefat etmiştir.

5.3 Mstislav Valerianovich Dobuzhinsky (1875-1957)

2 Ağustos 1875 tarihinde Novgorod şehrinde doğdu. Dobuzhinsky ressam ve baskı sanatçısı, yetenekli sahne tasarımcısı, iç dekorasyon ustası, kitap illüstratörü ve yazardı. Litvanya soyundan gelen topçu subayı bir ailede doğdu. 1884 - 1886 yıllarında çizim okulunda eğitim aldı. 1887'de babası Kişinev'de kuvvet komutanlığına transfer edildi ve Dobuzhinsky ailesi Vilna'ya taşınmadan önce 1889'a kadar orada yaşadı.

¹⁹ Üç cilt "Otobiyografik Notlar"ın yazarı (1935, 1945, 1951)

Dobuzhinsky 1895'de Vilna'dan ayrıldıktan sonra, St. Petersburg'a taşındı ve St.Petersburg Üniversitesinde hukuk fakültesine girdi. 1896'da Sanat Akademisi'ne girmeye çalıştı, ancak kabul edilmedi. 1901 yılında tekrar denedi, fakat yine başaramadı.

1897'de Dobuzhinsky, Baron A. L. Stieglitz'in Teknik Çizim Okulunda, aynı zamanda N. D. Dimitriev-Orenburgsky'nin sanat okulunda ve sonra da Le Dimitriev-Kavkazsky'nin okulunda okudu. 1897'de sanatçı olarak ilk çıkışını yaptı. 'Strekoza' ve 'Shut' dergilerinde iki çizimi yayınlandı.

1899 Mart ayında Dobuzhinsky, üniversite kampüsündeki ayaklanmada yer aldığı için kovuldu, ancak bir ay içinde eski konumuna geri getirildi. Yaz aylarında üniversitedeki çalışmalarını birinci derecede diploma ile tamamladı. Aynı yıl profesyonel sanat eğitimi almak için Münih'e taşındı.

1901'de Dobuzhinsky, St. Petersburg'a döndü, V.V. Matai'den gravür eğitimi aldı. Sanat Akademisi'nin sınavındaki başarısızlığına rağmen, Profesör P. O. Kovalevsky'nin derslerine katıldı.

1902'de Mir İskusstva (Sanat Dünyası)²⁰ üyesi oldu ve 1903'te Rus Sanatçılar Birliği'ne katıldı. Rus Sanatçılar Birliği'nin sergilerine katıldı, baskı eserlerini, resimlerini ve şehir manzara çalışmalarını sergiledi. 1904 yılında çok seyahat ettiği St. Petersburg, Vilna, Novgorod vb. şehirlerin yirmiyeye yakın manzara resmini yaptı.

1905'te, 'Adskaya Pochta' ve 'Zhupel' dergilerinin kuruluşuna katıldı. A. S. Puşkin'in "The Stationmaster" hikâyesinin illüstratörlüğünü yaptı.

²⁰ Mir İskusstva: 1898 - 1927 yılları arasında faaliyet göstermiş sanat kurumu.

Şekil 5-4 Mstislav Valerianovich Dobuzhinsky - Dostoyevski / Beyaz Geceler illüstrasyonlarından -1923 - Kalem, Mürekkep

Dobuzhinsky kent manzaraları serisine devam etti. 1906'da Avrupa'yı ziyaret ettikten sonra Londra manzaralarını resmetti. Eserleri Paris'teki Sonbahar Salonu'nda ve Berlin'deki Secession fuarında sergilendi.

Moskova'ya döndükten sonra ders vermeye başladı. E.N. Zvantzeva'nın özel sanat okulunda (1906 - 1911) ve St. Petersburg Üniversitesi'ndeki sanat dairesinde (1907 - 1908) dersler verdi. 1911'de Yeni Sanat Atölyesi'ni düzenledi ve 1917'ye kadar orada ders verdi.

1907 yılında K. S. Stanislavski, V. Meyerhold, V. F. Komissarzhevskaya ve F. F. Komissarzhevsky ile tanıştı ve set tasarımcısı olarak çalışmaya başladı. V. F. Komissarzhevskaya Tiyatrosu, "Starinniy Teatr" (Eski Tiyatro), Çehov Moskova Sanat Tiyatrosu ile iş birliği yaptı.

1908 yılında 'Satirikon' dergisinde çalıştı. Aynı yıl Devlet Tretyakov Galerisi, "Gözlüklü Adam" tablosunu satın aldı. Daha sonra tekrar organize olan "Mir İskusstva" (Sanat Dünyası) grubuna katıldı ve grubun sekreteri oldu.

"Mir İskusstva'nın Alfabetesi" ve "Steve ve Dody'nin Alfabetesi" kitapları Dobuzhinsky çizimleri ile birlikte 1911'de yayınlandı. Devrim sırasında Dobuzhinsky sosyal faaliyetlere başladı. Mart 1917'de sanat komisyonunda görev yaptı. Dekoratif el sanatları atölyelerinde profesör oldu. 1919'da Sanat Tarihi Enstitüsü'nde dekoratif sanatlar bölümünde ders verdi.

1918 yılının Nisan ayında, St. Petersburg'da Trajedi Tiyatrosu'nun kurulmasına katkıda bulundu ve burada sanat departmanının başına geçti.

Kasım 1918'de, Sanat Enstitüsü ve uygulamalı eğitimler oluşturmak için Vitebsk'e gitti. Bir yıllığına Vitebsk'te yaşayan Dobuzhinsky, Vitebsk Sanat Müzesi'nin kuruluşunda yer aldı ve ardından Petrograd'a geri döndü. 1919 sonbaharında kendi sanat atölyesini kurdu.

1922 yılına kadar Dobuzhinsky, Petrograd Sanat Evinde M. Gorki ile birlikte çalıştı. Sanat Akademisi de dâhil olmak üzere farklı kurumlarda ders verdi. "Bolşoy Drama Tiyatrosu" için sahne tasarımları yaptı. 1922'de bir dizi litografi serisi tasarladı.

Şekil 5-5 Mstislav Valerianovich Dobuzhinsky - Kışın Yaz Bahçesi - 1922 - Kağıt üzerine taş baskı - 445 x 330 mm

Şekil 5-6 Mstislav Valerianovich Dobuzhinsky - Aslan Köprüsü - 1923 - Kağıt Üzerine Taş Baskı - 330 x 255 mm

1923'te Dobuzhinsky yurt dışına gitti, Avrupa kentlerini ziyaret etti. Dresden Opera ile iş birliği yaptı. 1934'te "P.I. Chaykovsky Eugene Onegin" için sahne tasarladı. Aynı yıl sanatçıya Litvanya vatandaşlığı verildi, 1926'da Paris'e taşındı ve 1929'a kadar orada yaşadı.

Paris döneminde Dobuzhinsky Dekoratif Sanat Okulunda (1926 - 1928), T. L. Tolstaya-Sukhotina Özel Sanat Akademisi'nde (1928) ders verdi. Paris'teki N. F. Baliev kabare tiyatrosu Die Fledermaus ile iş birliği yaptı. Kişisel sergisi Amsterdam'da yapıldı. Dobuzhinsky, Paris'te ki Mir İskusstva gurubunun sergisine katıldı.

"1925'ten beri Dobuzhinsky Leningrad Devlet Tiyatrosu ve birçok Avrupa tiyatrosunda sahne tasarımcısı olarak çalıştı. Farklı yıllarda Leningrad Devlet Tiyatrosu için P. L. Chaykovsky'nin Maçka Kraliçesi (1925) operasını, M. P. Mussorgsky Boris Godunov'un operasını, R. Wagner Tangeizer'in (1930) operasını, A. K. Glazunov Raimonda'nın operasını yaptı. 1931'de Dobuzhinsky, Leningrad Devlet Tiyatrosu'nun tasarım direktörlüğüne atandı. Dobuzhinsky ayrıca Brüksel'deki De La Monnai ve Du Prac tiyatrolarında, Riga Opera'da, Düsseldorf Tiyatrosunda, Çekoslovakya Ulusal Tiyatrosunda farklı sahne tasarımları yaptı. 1928'den beri Dobuzhinsky sinemayla uğraştı; Paris Central Cinema için E. Zola'nın "The Earth" romanından uyarlanan "Fertility" versiyonunu tasarladı. 1937'de film üzerine çalışmak için Paris'te yaşadı"²¹.

1938'de M. A. Çehov, Dobuzhinsky'ye F. M. Dostoyevski'nin "Demons" romanından uyarlanan "The Possessed" adlı gösteriyi tasarlamasını teklif etti. Dobuzhinsky, Çehov Tiyatro Atölyesi ile iş birliği yaptı. 1939'da Dobuzhinsky performans çalışmalarına devam etmek için ABD'ye taşındı.

Ocak 1940'da Dobuzhinsky sahne tasarımcısı ve set tasarımcısı sınavlarını başarıyla geçti. Amerika'daki tiyatro sanatçıları ve tasarımcıları birliklerine üye oldu. Bu dönemde birçok gerçeküstü kompozisyon resmetti. Metropolitan Opera'da performanslar tasarladı (G. Verdi Maskeli balo 1941, Amerikan Bale Karavanı (Ballet Imperial, Chaykovsky müzikleriyle 1941, Amerikan Bale Tiyatrosu Rus Askerleri, S. S. Prokofiev 1942 vb.).

²¹ artinvestment.ru

1943'te Dobuzhinsky Leningrad kuşatmasına adanmış bir dizi manzara çizdi. 1945'te senaryo yazdı ve D. D. Shostakovich'in müziklerini yaptığı Leningrad Symphony adlı bale için sahne tasarımları çizdi.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa'da yaşayan Dobuzhinsky, bir otobiyografi kitabı yazdı. Ardından New York'a taşındı. Daha sonraki yıllarda çoğunlukla Avrupa'da yaşadı: Paris, Londra, Roma. İtalyan tiyatroları ile iş birliği yaptı. Milano Tiyatrosu La Scala'da Matmazel Angot balesini tasarladı (1953); Napoli tiyatrosu San Carlo'da - Chaykovsky'nin operası Eugene Onegin (1954); Londra'da L.Delibes Coppelia balesini Marie Rambert tiyatrosu için tasarladı.

Kasım 1957'de Dobuzhinsky New York'ta dünyaya gözlerini yumdu. Mistislav Dobuzhinsky'nin eserleri, Devlet Tretyakov Galerisi, Rus Devlet Müzesi ve Bakhmeteff Arşivi (Columbia Üniversitesi, New York) dâhil olmak üzere birçok müzede ve özel koleksiyonda bulunmaktadır.

5.4 Dmitry Isidorovich Mitrokhin (1883-1973)

Dmitry Isidorovich Mitrokhin'in tüm hayatını kitaplar, çizimler ve gravürlerle hayal etmek mümkündür. Sovyet gravür sanatçısı, ressam ve kitap illüstratörüdür.

Dmitry Mitrokhin, Krasnodar Bölgesi'nin Yeysk kasabasında doğdu. 1902 yılında Yeysk'te okulu bitirdi ve A. M. Vasnetsov, A. S. Stepanov Moskova Resim Heykel ve Mimarlık Okuluna girdi, ancak kitap grafika bölümü olmadığı için 1904'te Stroganov Sanat Okulu'na geçti. S. I. Yaguzhinsky'nin hocalığında sulu boya ve S. V. Noakovsky'nin hocalığında çizim eğitimi aldı. 1904'te Murava Sanat ve Seramikçiler gurubunun üyesi oldu. 1905'in sonunda Paris'e gitti ve yaklaşık iki yıl orada kaldı.

Grand Chomierre Montparnasse Akademisi'nde akşam çizim derslerine katıldı, orada T. Steinlen ve E. Grassé ile çalıştı. Mitrokhin'in ilk çalışmalarında Japon baskılarının ve Toulouse-Lautrec'in büyük etkisi oldu.

"1908 yılında Rusya'ya döndükten sonra St.Petersburg'a yerleşti. 1910'ların ortalarına geldiğinde kitap sanatının en iyi ustalarından biri olarak ün kazanmaya başladı"²².

"1912 - 1914 yılları arasında yayınevleri ile iş birliği yaptı. I. N. Knebel, S. Sabashnikovs yayın evlerinde çocuk kitapları tasarladı, Golike ve Wilborg, Apollo ve Satyricon dergileriyle birlikte çalıştı. Aynı yıllarda çizim ve gravür departmanının sorumlusu olduğu Rus Müzesi'nde çalışmaya başladı. Yüksek Sanatlar Enstitüsü'nde profesör olarak çalıştı (1919 - 1923). Aynı yıllarda kitabın hem dekoratif hem de grafik öğelerinde iyi tanınan mükemmel kompozisyon ustası, neredeyse elli exlibris üretti. Ksilografi (1923 - 1934), metal üzerine kuru iğne (1927 - 1951), litografi ve renkli kalem gibi çeşitli gravür tekniklerinde uzun süre çalıştı"²³.

Şekil 5-7 Dmitry Isidorovich Mitrokhin - Pipolu Adam - 1928 - Kağıt Üzerine Ağaç Baskı – 92 x 101 mm

²² russia-ic.com

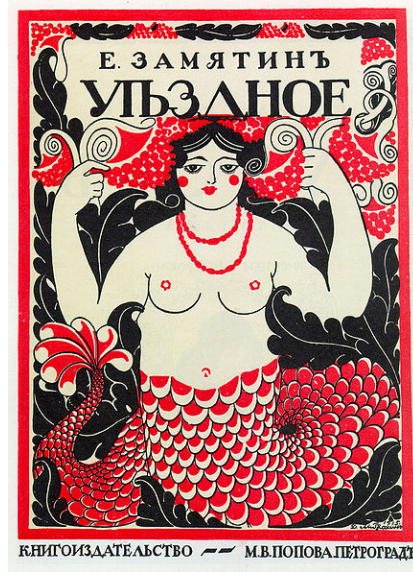
²³ <http://www.printsmuseum.ru/artist/view/13/>

Şekil 5-8 Dmitry Isidorovich Mitrokhin - Araba ile Şehir Manzarası - 1938 - Kağıt üzerine gravür – 60 x 130 mm

1944'te Moskova'ya taşındı, kitap grafikasını illüstrasyonlarını sürdürdü. Pek çok sayfayı kaplayacak bir şekilde tasarladığı kitaplar vardır. Bunlara çocuk kitapları, eski eserler ve Batı klasikleri, Rus yazarlar ve çağdaşları dâhildir. 1960'lara kadar Ofort yaptı ve çok sayıda sanat sergisine katıldı. Dmitry Mitrokhin hayatı boyunca hemen hemen her gün çalıştı. 1973'deki kapsamlı kişisel sergisinde herkesi şaşırtmıştı: yaratıcı dürtü o kadar üretken ve verimliydi ki, sanatının yıllar boyunca artistik niteliği ve ruhsal derinliği her zaman arttı ve daha da çarpıcı olan, belki de çizimlerinin en iyilerini hayatının son günlerinde üretmiş olmasıdır. D. I. Mitrokhin doksan yaşında hayata gözlerini kapattı. Otuzlu ve kırklı yıllardaki tüm kişisel sergilerinde, sanatçının yalnızca yeni eserler sergilediği karakteristiktir: retrospektif gösteri onun için ilginç değildi, yeni çizimleri ve gravürleri onun için öncekilerden daha önemliydi.

Dmitry Isidorovich Mitrokhin'in yaratıcılığı 20. yüzyıl Rus güzel sanatlar tarihinde önemli bir dönüm noktasıydı. Mitrokhin'in hayatı, bir sanatçı için bir anlamda örnek bir yaşamdı. O tamamen sanata bağlıydı. Gravür ve kitap grafikasını eserleri hiç şüphesiz ustalık ve stil örnekleriydi. Zamanımızın gravür sanatını canlandıranlardan biriydi.

Şekil 5-9 Dmitry Isidorovich Mitrokhin - Y. Zamyatin / Biz kapak tasarımı - 1916

5.5 Vladimir Andreevich Favorsky (1886-1964)

Sovyet gravür sanatçısı Vladimir Favorsky 1886 yılında doğdu. Portre gravürleri ve kitap çizimleri ustası, tasarımcı, ressam, öğretmen ve güzel sanatlar teorisyeni profesörüdür. SSCB Sanat Akademisi'ne karşılık gelen üye (1957), akademisyen (1962) ve SSCB Halk Sanatçısı'dır (1963). Lenin Ödülü'nü (1962) kazanmıştır. Çok çeşitli alanlarda çalışmıştır (resim, anıtsal sanat, tiyatro ve heykel), aynı zamanda büyük bir teorisyen ve eğitimciydi. Ancak Favorsky mükemmel bir baskı ustası ve illüstratör olarak bilinir. Öncü ruhun kendisini en açık şekilde gösterdiği kitap grafikası uzmanı ve yaratıcısıydı.

Uzun yaratıcı hayatı boyunca Favorsky, birçok klasik ve modern edebiyat eserine bir dizi illüstrasyon yaptı, ve eserlerinin hiçbiri bir başkasını tekrar etmiyordu. Bu Favorsky'nin özgün bir özelliğidir, resimli kitabın doğası ve tarzıyla onun tutumu özdeşleşmiştir. Bu aynı zamanda resme yönelik yenilikçi bir tutuma sahipti. Favorsky bir kitabın tercümanı gibi davranıyor, içeriğini ortaya koyuyor, yazarın düşüncelerine derinlemesine nüfuz ediyordu.

Favorsky, belirli bir yazarın materyalini ve biçimini, edebi yöntemini anlamadaki plastik içerik sayesinde evrensel önemi her zaman bulmuş ve iletmiştir. Her gravürü bağımsız bir eserdir. Her zaman kitabı derinden içselleştirmiştir ve izleyicilere, okuyuculara doğru ve en etkileyici cevabı vermiştir. Ancak Favorsky'yi sadece bir çizim ustası olarak görmek yeterli değildir. Her şeyden önce kitabı, bir bütün olarak görüyordu. *“Yazılma şekline, üslubuna göre, resimlenmiş bir kitap tasarlıyorum”*²⁴. Bu bakış açısıyla Favorsky'nin elinde tüm kitaplar tamamen sanatsal bir eser haline geliyordu.

**Şekil 5-10 Vladimir Andreevich Favorsky - Igor Ordusunun Destanı - 1950 - İllüstrasyon
- kağıt üzerine ağaç baskı**

²⁴ Favorsky Vladimir Andreevich - tr.ilovevaquero.com

**Şekil 5-11 Vladimir Andreevich Favorsky - Igor Ordusunun Destanı - 1950 - İllüstrasyon
- kağıt üzerine ağaç baskı**

Favorsky, "Sanat gerçekliğini anlamanın özel bir yöntemidir. Doğa sanatın temelidir ve doğa, plastik olarak anlaşılmalıdır. Tüm unsurları ve detayları sanatçının iradesi tarafından karmaşık bir bütünlük içinde verilmelidir. Çırakların ustaya tâbi olması ve onunla uyumlu bir birlik içinde olması için, nesnenin ve mekânın sanat eserinin yapısını belirlemesi gerekir. Formsuz içerik veya içeriksiz form yoktur"²⁵ der. Bu sözü ile, eserin plastik yapısını etkilerken, bir sanatçının ancak gerçeği bildiği şekliyle, belirli bir form ve içeriğin birliğine girerek, mükemmel bir ürün ve karmaşık bir bütünlük oluşturduğunu kastetmektedir.

Tüm trendlerden ayrı duran, ancak sanat dünyasının deneyimlerinden en iyi şekilde nasıl yararlanılacağını bilen bir sanatçı ve düşünürdü. Mütevazı ve ödünsüz biri olan Favorsky her zaman gerçeği aramıştır.

²⁵ <http://www.artcontext.info>

“Sanat yaşamdan ayrılmaz bir biçimde var olur. Tüm hayatımız sanatla bağlantılıdır ve günlük yaşamımıza sanat doğar. Çevreye olan sevgi sadece bir sanat değil, aynı zamanda bir bilim de yaratır. Bir insan bir şeyler yapmayı sevdiğinde sanat doğar ve bu şeyler sayesinde ana doğaya ve insana olan sevgisini iletir. Ama sanki nefret doğmuş gibi bir sanat var. Örneğin barışı engelleyen ve savaş isteyen insanlar var ve biz böyle insanlara karşı çıkıyoruz. İnsanlar bazen hayatımı farklı bir şekilde inşa etmek isteyip istemediğimi soruyorlar. Ve cevabım: hayır. Uzun ömürlü yaşadım ve bu kadar kesin bir cevap vermeye hakkım var. İyi bir yağlıboya ressamı olabilirdim, ama gravür sanatını tercih ettim”²⁶.

5.6 Georgy Semenovich Vereisky (1886-1962)

Vereisky, Rus ve Sovyet gravür, portre ve manzara ustası, 1886 yılında girişimci bir ailede Proskurov'da (Ukrayna) doğdu. 1895'te ailesi Kharkov'a taşınırken, E. E. Schrader'in özel atölyesinde resim yapıyordu, Bu onun ilk sanat eğitimi idi (1900 - 1904).

1905'te Vereisky, Rusya devrimci harekete katıldığı için tutuklandı ve ardından göç etti. Sonra Avusturya, Macaristan, Almanya ve İtalya'yı ziyaret etti. 1907 yılına kadar göçmen olarak yurt dışında yaşamak durumunda kaldı. 1911'de St. Petersburg'a yerleşti ve 1912'de hukuk fakültesinden mezun oldu. Kharkov'da ve ardından St. Petersburg Üniversitesi'nde hukuk okudu.

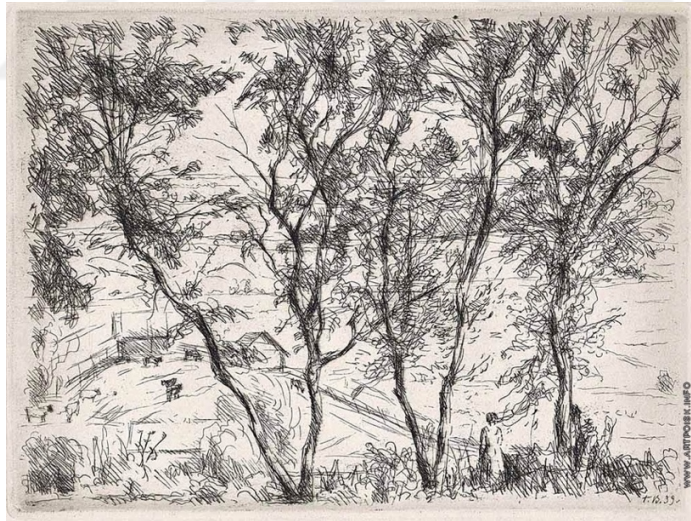
St. Petersburg'daki Yeni Sanat Atölyesi'nde M. V. Dobuzhinsky, B. M. Kustodieva, A. P. Ostroumova-Lebedeva (1913 - 1916) ile çalıştı. Vereisky, Mir İskusstva derneği üyesiydi.

²⁶ Favorsky Vladimir Andreevich - <http://www.maslovka.org>

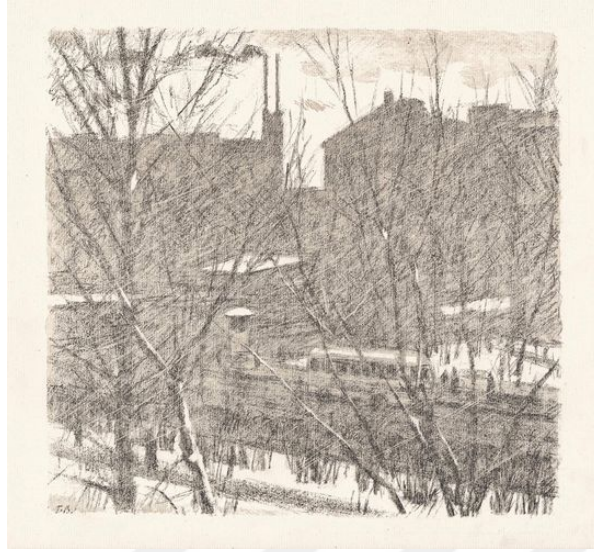
1912'den sonra 'Teatr i İskusstva' (Tiyatro ve Sanat) ve 'Golos Jhizni' (Hayatın Sesi) dergileriyle iş birliği yaptı. Burada portrelerini, karikatürlerini ve tiyatro eskizlerini yayınladı. Bu andan itibaren Vereisky, portre uzmanı olarak popülerlik kazanmaya başladı.

1916'da askere gitti, iki yıl sonra terhis oldu. Bu süre zarfında, Vereisky bir dizi ön cephe eskizi oluşturdu. 1921 ve 1924'de Petrograd'daki Yüksek Sanat Teknik Enstitüsü'nde ders vermiştir. 1918'de küratörlük yaptı ve ardından Devlet Hermitage Müzesinde Gravür Bölümü başkanlığı yaptı. Bu görevde 1930'a kadar çalıştı.

Kendine has deseniyle, sert çizgi üslubuyla, portre ve peyzaj (litografi, ofort, desen) ustası Vereisky bir dizi eserler üretmiştir.

Şekil 5-12 Georgy Semenovich Vereisky - Ağaçların Bahçeleri - 1939 - Kağıt üzerine ofort baskı - 244 x 334 mm

Şekil 5-13 Georgy Semenovich Vereisky - Şehir Manzarası - 1950 - Kağıt üzerine taş baskı - 280 x 290 mm

1920 yılında Vereisky, Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresinde V. İ. Lenin'in bir dizi portre çizimlerini tasarladı. 1924'te sanatçının ilk kişisel sergisi Kazan'da gerçekleşti.

Vereisky 1920'lerde litografi alanında çalışmaya başladı. Rus sanatçı bu tekniği kullanarak portreler serisi yaptı. 1933'ten sonra Sovyet Sanatçılar Birliği Leningrad Departmanı'nda deneysel litografi atölyesinde çalıştı.

1942 - 1945 arasında Moskova'da yaşadı ve antifaşist posterler yarattı. 1949'da Sovyet devleti liderlerinin portreleri, pilotlar, işçiler ve Sovyet kültürü çalışanları albümü ile Stalin Ödülü'ne layık görüldü. Aynı yıl RSFSR Onurlu Sanat İşçisi unvanını aldı. 1949'da SSCB Sanat Akademisi'nin daimî üyesi oldu. 1962'de Vereisky RSFSR Halk Sanatçısı unvanını aldı.

Vereisky, çalışmalarında klasik çizim ve gravür geleneklerini sürdüren Sovyet grafiklerinin en önemli ustalarından biridir. Daha çok mürekkep, sulu boya, grafit kalem, siyah beyaz tekniğinde çizimler yapmayı tercih ediyordu. 18 Aralık

1962 yılında vefat etmiştir. Vereisky'nin eserleri Devlet Tretyakov Galerisi, Rus Devlet Müzesi ve Puşkin Güzel Sanatlar Müzesi'nde korunmaktadır.

5.7 Vladimir Mihayilovich Konashevich (1888-1963)

Vladimir Konashevich, 19 Mayıs 1888'de Novoçerkassk'ta, bir banka memurunun oğlu olarak doğdu. 1897 yılında ailesi Chernigov'a taşındı. İlk sanat eğitimini ressam Mikhailov ve P. D. Tsyganok eğitimliğinde aldı. 1908 yılında Moskova Resim, Heykel ve Mimarlık Okulu'na girdi. İlk önce mimarlık fakültesinde okudu, daha sonra resim fakültesinde K. A. Korovin, S. V. Malyutin ve L. O. Pasternak rehberliğinde çalıştı ve bu bölümü 1914 yılında bitirdi. Sakin ve mütevazı bir hayat yaşamıştır. Konashevich'i çocuk kitabı sanatçısı olarak da anlatabiliriz.

1915 yılında Konashevich, S. V. Chekhonin ve N. A. Tyrsa ile birlikte Yusupov Sarayı'nın tasarımında yer aldı (duvar resimlerini tasarlamıştır). 1918 yılında Pavlovsk'a taşındı. 1918-1926'da Pavlovsk Saray Müzesi'nde küratör asistanı olarak çalıştı. Müze rehberleri yarattı, ayrıca restorasyon çalışmaları ile de uğraştı.

1920'lerde Konashevich kitap ve dergi gravür sanatı ile uğraştı. Maksim Gorky tarafından düzenlenen ilk Sovyet çocuk dergisi 'Severnoye Siyanie'ye (The Northern Lights) illüstrasyonlar çizdi. O dönemin çok önemli yayın evleriyle çalıştı ve onlar için karikatürler tasarladı. Uzun süre yayın evleri ile iş birliği yaptı. 1930'larda Konashevich, Devlet Yayınevi'nde çocuk ve genç edebiyatı bölümünde çalıştı. Çocuk masalları için sayısız illüstrasyonlar çizdi (Çizmeli Kedi, Küçük Thumbling, Kırmızı Başlıklı Kız, A. S. Puşkin'in Balıkçı ve Balık masalı, Aptal Fare Yavru Masalı, Ateş, Şal Marshak). 1920'lerin ortalarında Konashevich K. L. Chukovsky ile tanıştı ve kitaplarının çoğunu tasarladı. 1922'den sonra çalışmalarını farklı sergilerde gösterdi. M. V. Dobuzhinsky ve D. I. Mitrokhin ile yakın arkadaş oldu.

1919'dan sonra Konashevich litografi ile uğraştı. 1921'den 1930'a kadar Petrograd Yüksek Eyalet Sanatsal ve Teknik Atölyeleri'nde, Litografi atölyesinde, daha sonra Yüksek Sanat Teknik Enstitüsü'nde çalıştı. Litografi atölyesinde çalışırken A. F. Pervost tarafından yazılan "Manon Lescaut" romanı (1931) için illüstrasyonlar yaptı. 1937'de Paris'te düzenlenen Dünya Sergisi'nde altın madalya kazandı.

Şekil 5-14 Vladimir Mihayiloviç Konashevich - Soğuk Banyo - 1922 - Kağıt üzerine taş baskı - 20.5 x 17.5 cm

Şekil 5-15 Vladimir Mihayilovich Konashevich - Saray - 1923 - Kağıt üzerine renkli taş baskı - 21 x 16.9 cm

Konashevich ayrıca diğer gravür baskı teknikleriyle de çalıştı. N. V. Gogol ve A. S. Puşkin'in kitaplarına gravür çalışmaları yaptı. 1914'de Konashevich Leningrad'a taşındı. 1944 - 1948 arasında, Rusya Güzel Sanatlar Akademisi'nde Resim, Heykel ve Mimari Enstitüsü'nde ders verdi. 1945'te RSFSR'nin Onurlu Sanat İşçisi (Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) unvanını aldı. 2. Dünya Savaşından sonra daha yoğun bir şekilde kitap illstrasyonuna yöneldi.

Vladimir Konashevich, Sovyet gravür sanatının önemli bir ustasıydı. Mükemmel kitap illüstratörü, litografi ve suluboya ustası ve döneminin önemli gravür sanatçısıydı. Bu yetenekli insan tüm hayatını resme adanmıştır. Kendi tanınabilir stilini geliştirmiştir. Yapıtlarında Mir İskusstva grubunun geleneklerini sürdürdü. Süsleme, etkileyici renkler ve kaligrafi detaylı çizimleri, onun çalışmalarının önemli karakteristik özellikleriydi.

Vladimir Konashevich'in eserleri Devlet Rus Müzesi, Devlet Tretyakov Galerisi, Puşkin Devleti Güzel Sanatlar Müzesi, Devlet Edebiyat Müzesi de dâhil olmak üzere birçok müze koleksiyonunda korunmaktadır.

5.8 Alexey Ilyich Kravchenko (1889-1940)

Rus ve Sovyet sanatçı, kitap illüstratörü ve gravür ustası Alexey Ilyich Kravchenko, 30 Ocak 1889 tarihinde, bir köylü ailesinde Saratov vilayetine bağlı Engels şehrinde doğdu. İlk izim derslerini yerel kilisenin ikonografikisinden aldı. 1900 - 1904 yıllarında İlahiyat Okulu'nda okudu, daha sonra Moskova'ya taşındı ve Moskova Resim, Heykel ve Mimarlık okuluna kabul edildi. 1905'te, devrimci olaylarla bağlantılı olarak, okul kapatıldı. Daha sonra sanatçı Münih'e giderek Simon Holloshi'nin okul stüdyosunda eğitimine devam etti ve 1910 yılında buradan mezun oldu.

1910 yılının kasım ayında Kravchenko, yeteneklerini geliştirmek ve klasik sanat çalışmaları yapmak için İtalya'ya yaratıcı bir yolculuğa çıktı. Venedik, Roma ve Capri'de çalıştı. Roma'da, ünlü hayırsever Prens Sergei Volkonsky'nin evinde Kravchenko'nun I. E. Repin ile önemli bir görüşmesi oldu.

Anavatanına dönerken Sicilya, Yunanistan ve İstanbul'u ziyaret etti. Yolculuk sırasında çizdiği manzaraları, 1911'de Rus Sanatçıları Birliği ve Mir İskusstva'da sergilenmiş ve olağanüstü ilgi toplamıştı. Ayrıca İmparatorluk Hermitage galerisi tarafından satın alınmıştı.

1912'de Kravchenko, Moskova Sanatçılar Derneği üyesi oldu, eserleri ise Rumyantsev Müzesi ve Tretyakov Galerisi tarafından satın alındı. Başlangıçta yağlıboya sanatçısı olarak tanınan Kravchenko, daha sonralar iki binden fazla gravür ve ofortuyla grafik sanatçısı ve illüstratör olarak ün kazandı. Ünlü gravürcü, tüm Sovyet yıllarında sanatsal üretimine devam etti. Hayatı boyunca resim yapmaya devam etmesine rağmen resimlerini hiçbir zaman sergilemedi. 1917 Devrimi'nden sonra resimleri ilk kez 1973'te Moskova'daki SSCB Sanat Akademisi salonlarında sergilendi.

1912'de Kravchenko, Moskova Oblastı'nda ve Yaroslavl'da çalıştı. Daha sonra Moskova Sanatçıları Derneği'nin tam üyesi seçildi. 1913 yılının yazını Tarusa'da geçirdi. Burada oymacı ve ressam I. N. Pavlov ile tanıştı. Onun etkisi altında, ilk gravürü "Yıkılanlar"ı yarattı (linolyum baskı).

Şekil 5-16 Kravchenko - Korku - 1934 - illüstrasyon - Ağaç Baskı - 160 x 100 mm

Şekil 5-17 Kravchenko - Korku - Ağaç Baskı - 155 x 105 mm

Kasım 1913'te heykeltıraş V. Vatagin ve kız kardeşi N. F. Sheremetyeva ile birlikte Sanat Akademisi tarafından Hindistan ve Seylan'a gönderildi. 1914'te Hindistan'dan memleketine dönerken, Japon gravürünü öğrenmek için Japonya'da kaldı. Bu yolculuğun sanatçının tüm çalışmaları üzerinde derin bir etkisi oldu. Uzun yıllar boyunca sanatçı Doğu'nun çizimlerine ve görüntülerine müracaat etti.

1915 yılının sonlarına doğru Alexey Ilyich Kravchenko, Sytin ve Knebel yayınevlerinde çocuklara yönelik kitapların illüstratörü olarak çalışmaya başladı. Aynı yılın kasım ayında Güneybatı Cephesi'nde basın fotoğrafçısı ve ressam olarak görevlendirildi. Kravchenko, orada General Brusilov ordusunda askeri sahneleri fotoğrafladı.

Savaşın yoğun izlenimleri, birçoğu dergilerde ve gazetelerde basılan eskizlerine yansdı. 1916 sonbaharında ilk kez ofort yaptı. Ünlü ofortçu I. I. Nivinsky ile tanıştı. İlk gravürlerini Petrovka'daki ilk özel Moskova galerisi Lemercier'de sergiledi.

A. İ. Kranchenko ağırlıklı olarak gravür çalışmaları yaptı. Aynı zamanda tempera ve sulu boya resimleri de yapmıştır. Avangard üslubuna karşı sembolizm ve modernizm prensiplerini daha geleneksel ilkelerle geliştirdi. Onun manzara serileri romantik nostalji ile doludur.

5.9 Nikolai Nikolaevich Kupreyanov (1894-1933)

Sovyet gravür ve kitap sanatçısı Kupreyanov 16 Temmuz 1894 yılında Włocławek (günümüzdeki Polonya sınırları içinde) doğmuştur. 1912 - 1916 yılları arasında St. Petersburg Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okudu. Aynı zamanda, D. N. Kardovsky ve K. S. Petrov-Vodkin atölyelerinde çalıştı A. P. Ostroumova-Lebedeva'nın rehberliğinde ahşap baskı tekniğini öğrenmiştir. Ostroumova-Lebedeva'nın, sanatçının yaratıcılığının şekillendirmesinde büyük etkisi olmuştur. Fakat eski Rus sanatı da üslubu üzerinde ciddi bir rol oynamıştır.

1922'den sonra Kupreyanov, Yüksek Devlet Sanatsal ve Teknik Atölyelerinde doçent olarak çalıştı ve 1925 - 1930 yıllarında Yüksek Sanat Teknik Enstitüsü'nde litografi fakültesinde eğitim verdi. Kupreyanov 1921 - 1924'te siyasi karikatür türünde çok çalıştı: 'Timsah', 'Ateist', 'Pioner' dergileri ile iş birliği yaptı.

Sovyet gravür sanatının gelişimi döneminde ince, zarif eserler yaratan büyük isimlerden biriydi. Nikolai Nikolaevich Kupreyanov gravür sanatının, suluboyanın, kitap resimlerinin oluşumunda ve gelişiminde önemli rol oynamıştır.

1925'te Paris'teki yeni dekoratif ve endüstriyel sanat dünyası sergisine katıldı. 1926'da ilk kişisel sergisi, Kazan'daki Tatar SSR (Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti) Merkez Müzesi'nde yapıldı. Uzun yıllar Sovyet gravür sanatçılarının sosyalist gerçeklik yönünü onaylayan işler yaptı. 1928'de Avrupa'yı seyahat ederek çok sayıda taslak oluşturdu. 1930'ların başında, yaratıcı çalışmalar için malzeme toplamak amacıyla sık sık ülke gezileri yaptı; Hazar ve Azak denizlerini, Kafkasya'yı ziyaret etti.

Kupreyanov 1930'ların önemli gravür sanatçılarından biri olarak kabul edildi. Kupreyanov'un gravür tekniği uyumlu, keskin ve güçlü bir sanatsal dil olarak kabul edilmiştir. Gravürlerinde siyah rengin doğal ifadesini aktif olarak kullandı. Çalışmalarında keskin kontrast ağırlıklı, az miktarda beyaz alanlarla birlikte dairesel formlar kullanır.

Şekil 5-18 Nikolai Nikolaevich Kupreyanov - Bayan Kuaför - 1920 - Ağaç baskı

29 Temmuz 1933'te Nikolai Kupreyanov, yaratıcılığının doruğundayken, trajik bir şekilde Moskova yakınlarındaki Uche Nehri'nde yüzerken boğuldu. Moskova'daki Novodevichy mezarlığına defnedildi. Bu Sovyet sanatı için ağır bir kayıptı. A. Efros *"En büyük ressamlarımızdan birini, belki de en yeteneklisini kaybettik"*²⁷ dedi.

Şekil 5-19 Nikolai Nikolaevich Kupreyanov - Moskova Kremlini - 1922 - Ağaç baskı

Kısa bir ömre rağmen, çok sayıda eser üretti. Kupreyanov birçok sanatçı üzerinde önemli bir etki yaratmıştır, kendinden sonra gelen sanatçılara geniş bir miras bıraktı ve sonraları ün kazanan pekçok Sovyet gravür sanatçısı öğrenci yetiştirdi.

Sanatçının özgün ve basılı gravür eserlerinin önemli koleksiyonları Puşkin Devlet Güzel Sanatlar Müzesi'nde ve Devlet Tretyakov Galerisi'nde korunuyor.

²⁷ A. Efros

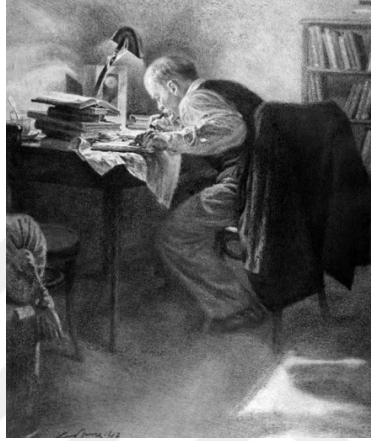
5.10 Yevgeny Kibrik (1906-1978)

Yevgeny Kibrik (orijinal ismi Herts Kibrik) 1906 yılında Ukrayna'da zengin bir Yahudi ailesinde dünyaya gelmiştir. Önce Odessa'da sanat kolejinde, daha sonra Leningrad Yüksek Sanat ve Teknik Enstitüsü'nde öğrenim görmüştür. İlk başlarda yağlı boya çalışmaları yapsa da sonraları gravür çalışmaya başlayan ressamın kitap gravür resimleri, özellikle litografi tekniği ile çalıştığı eserleri meşhurdur. Dönemin güçlü ressamlarından sayılan Pavel Filonov'un öğrencisi olmuş, çalışmalarının birçoğunu öğretmeninin yardımıyla yapmıştır. Öğretmeninin etkisi altında gerçekleştirdiği ilk bağımsız çalışması 1930'da Yuri Tınyanov'un İkinci Teğmen Kije'nin hikayesi için çizdiği illüstrasyonları olmuştur. Bu yıllarda Kibrik gençlik dergileri ile iş birliği yaptı, ve kitap kapakları için yayıncılardan çeşitli siparişler alıyordu. Özellikle kömür ile çalışan, berrak bir kontur hattı ile dinamik siyah ve gölge modellemelerini birleştiren Kibrik, illüstrasyonlarında tarihsel olarak ikna edici ve psikolojik açıdan zengin görüntüler yarattı. 2. Dünya Savaşı'nın başında 'Savaş Kalemi' afişlerini gerçekleştirdi. Stalingrad'a yapılan bir iş gezisi sırasında 'Stalingrad' adlı bir dizi gravür çalışması yarattı. "1946 ve 1947'de '1917'de Vladimir Lenin' isimli kömürle çizilmiş bir dizi grafika çalışması yaptı. Seri, Sovyet Leninizminin en önemli eserlerinden biridir; Leninizm mevzusu üzerinde ressam 1959'a kadar çalışmaya devam etmiş, genel olarak 1946'dan 1972'ye kadar sürekli olarak devrim mevzusunda çalışmalar yapmıştır"²⁸. Sanatçının eserleri Tretyakov Galerisi, Rus Müzesi, Puşkin Güzel Sanatlar Müzesi, Rusya'da ve yurt dışında özel koleksiyonlarda yer almaktadır.

Vladimir Lenin'e adanan eserler arasında kitap illüstrasyonlarının en büyük ustası Kibrik'in çizimleri dikkat çekicidir. Lenin'in devrim yıllarındaki faaliyetleriyle ilgili materyallerini dikkatle izleyen sanatçı bir tek görünüş benzerliğini değil, aynı zamanda içsel karakterini de ortaya koymayı başarmıştır. 'V. İ. Lenin Yeraltında' illüstrasyonu 1917'de St. Petersburg'da yaşayan Lenin'in geçici hükümetten gizlenmeye çalıştığını göstermektedir.

²⁸ <http://tramvaiiskusstv.ru/plakat/spisok-khudozhnikov/item/262-kibrik-evgenij-adolfovich-1906-1978.html>

Ressamın sözlerine göre sanatçı bu illüstrasyonda proleterya diktatörlüğü mücadelesinde partiyi silahlandıran Lenin'i, bilim adamı ve düşünür olarak gösteriyor. Sanatçı şöyle diyor: *“Lenin her zaman olduğu gibi odada geziniyor, Pravda Partisinin bir sonraki hedefini düşünüyordu. Önemli bir fikir bularak masaya oturuyor, hemen her şeyi unutup işin içine dalıyordu”*²⁹.

Şekil 5-20 Yevgeny Kibrik - Vladimir İlyich Lenin Yer Altında - 1947 - Kağıt üzerine kömür kalem

Küçük تنها odanın sessizliği, büyük emek gücüyle doludur. Lenin'in ciddi bir şekilde işine odaklanması, yüzünün yoğun ifadesi, hızlıca yazı yazan insanın duruşu sanatçı tarafından olağanüstü resmedilmiştir.

Şekil 5-21 Yevgeny Kibrik - Lasochka - 1935 - Taş baskı

²⁹ “Yer altında V.I. Lenin”, sf. 18.

Sanatçını en meşhur çalışmaları aşağıda listelenmiştir:

Yuri Tınyanov'un 'İkinci Teğmen Kije'ye' hikayesi, Dmitri Lavruxin'in 'Neva Hikayesi' hikayesi, Aleksandr Lebedenko'nun 'Ağır Bölüm' romanı, Romen Rollan'ın 'Cola Brünyon' hikayesi, Şarl de Koster'in 'Ulenşpigel Efsanesi' romanı, Nikolay Gogol'ün 'Taras Bulba' ve 'Portre' hikayeleri, Nikolay Ostrovskiy'in 'Ve Çeliğe Su Verildi' otobiyografik romanı, Aleksandr Puşkin'in 'Boris Godunov' draması.

5.11 Dementiy Alekseevich Şmarinov (1907-1999)

Dementiy Şmarinov Tataristan'ın başkenti Kazan şehrinde doğmuş, Kiev ve Moskova'da okumuştur. Moskova'da hocası Rus ve Sovyet gravür sanatçısı Profesör Dmitri Kardovski olmuştur. Sanatçı ağırlıklı olarak kitap grafika sanatı alanında çalışmıştır.

"Eserleri, edebi eserlerin görsel yorumunu dramatik durumların ikna edici aktarımını ve karakterlerin sosyo-psikolojik özelliklerinin gerçekçi doğasını yansıtmaktadır"³⁰.

1927'de Çocuk Yayınevi'nde çocuk kitapları üzerinde illüstratör olarak çalışmaya başladı. 1933 yılında Moskova Güzel Sanatlar Müzesi'nde Sovyet Gravür sanatının 15. yıl dönümüne adanmış sergide genç ressamın ilk illüstrasyonları sergilendi. Çağdaş Sovyet Gerçekçi gravür sanatının doğduğu dönemde, 1932'de Leningrad'da (şimdiki St. Petersburg) ve 1933'de Moskova'da "15 Yıllık RSFSC Sanatçıları" adlı sergilerin Sovyet Gravür sanatının en önemli iki sergisi olduğunu dikkate alırsak, sanatçının bu sergiye katılması sanat hayatına olağanüstü bir katkı sağlamıştır. Sanatçı bu sergiye ünlü yazar Maksim Gorki'nin 'Matvey Kojemyakin' romanı için yazarla iletişim halinde çizdiği illüstrasyonları ile katılmıştır.

³⁰ <http://booksplim.ru/hudozhnik/shmarinov-dementij-alekseevich.html>

Şmarinov'un bu illüstrasyonları 1920'lerde ve 1930'ların başlangıcında hüküm süren kitap grafika sanatı tarzından tamamen uzak, gerçekçi ilkelere dayanan örneklerdi. Şmarinov'un herhangi bir efekt olmaksızın yapılmış özgür ruhlu eserleri kitap süslemelerine veya kitap tasarım unsurlarına hiç benzemiyordu. O dönemde birçok ressamın görüşüne göre, bu tür eserler bir kitap için oldukça büyüklerdi. Bu eserler kitaptaki kahramanların iç dünyalarını, düşüncelerini, birbirlerine karşı besledikleri hisleri ve ilişkilerini yansıtan, genel olarak dramatik kompozisyon oluşturan ve büyük bir sayfayı kapsayan köşe resimleriydi. O zamana kadar Sovyet Gravür Sanatı sergilerinde bu tür illüstrasyonlar sergilenmemişti.

Elbette, Şmarinov bu tür gerçekçi illüstrasyonları ortaya çıkaran ve uygulayan ilk kişi değildi. O, devrim öncesi ve sonrası Sovyet Gravür Sanatında mevcut olan gerçekçi resim geleneğini yeni bir şekilde sürdürüyordu. Gelenekselliğe doğru genel dönüşün koşullarında sanatçı, klasik dekoratif heykeltıraşlığın ünlü ustası Pavel Sokolov'un zamanında mevcut olan tarza baş vurmaktaydı; sulu boya veya kömürle tek renkli çizimler oluşturmaya başladı. Bunlar ressamın en etkileyici ve değerli çizimleri kabul edilmektedir. Bununla birlikte, sanatçının oldukça muhafazakâr romantik geleneksel illüstrasyonları arasında umutsuz trajediler, dramatiklik içeren, o yılların resim sanatı için eşsiz döngüler bulunmaktadır. Bu tür çizimler sırasında Dostoyevski'nin 'Suç ve Ceza' (1935 - 1936) ve L. Tolstoy'un 'I. Petro' (1940 - 1945) romanlarının illüstrasyonları, ayrıca Lev Tolstoy'un 'Savaş ve Barış' (1953 - 1955) romanına çizdiği tarihsel ayrıntılı resimleri dâhildir.

O dönemde 20. yüzyılın gravür sanatında savaş temaları daha önde olsa da, Sovyet işçi sınıfının resimleri de çiziliyordu. 'Geri Dönüş' illüstrasyonu o dönemin en ünlü resimlerindedir (Bkz. Şekil 5.22). Resimde çizilen kadın karakterinin içinde bulunduğu durum binlerce Sovyet kolektif çiftlik işçisinin tanıdığı bir durumdu. Şmarinov, kadının kendi yıkılmış evini ayakta durarak suskunlukla izliyorken resmeder. Endişesi yüzünden okunmamaktadır. Kadın bu haliyle kendisinin duygu patlaması ve umutsuzluğunu yansıtmaya izin vermemesi, güçlü bir imaj yaratmaktadır. Gökyüzünün temizliği ve şeffaflığı, güneşin parlaklığı ve yere yansıyan gölgeler eserin dramatikliğine farklı bir anlam katıyor.

Şekil 5-22 Dementiy Alekseevich Şmarinov - Geri Dönüş - 1942 - Kağıt üzerine kömür kalem

Şmarinov kömür ve sulu boyayla çizdiği resimlerinde pek çok temaya değinmiştir. 'Geri Dönüş' ve 'Görüş' serilerinde ise faşist karakterlerden kaçınmıştır. Buna rağmen bu serilerde dramatik atmosfer oldukça güçlüdür.

Rus ve yabancı klasik edebiyatın en ünlü eserlerini resimledi: Aleksandr Puşkin'in 'İvan Petroviç Belki'nin Hikayesi', 'Maça Kızı', 'Yüzbaşının Kızı', 'Dubrovsky', Mihail Lermontov'un 'Çağımızın Bir Kahramanı', William Shakespeare'in 'Romeo ve Juliet', 'On İkinci Gece', Nikolay Vasilyeviç Gogol'ün 'Taras Bulba', Maksim Gorki'nin 'Matvey Kojemyakin', 'Artomonovlar'ın İşi', Nikolay Nekrasov'un 'Köy Çocukları' vs. Bu illüstrasyonları tek renkli tekniklerle (kömür ve siyah sulu boya) yapmasına rağmen, nadiren renk uygulandığı resimlere kıyasla daha büyük bir etki elde etti. Daha sonraki çalışmalarından E. Hemingway'in 'Çanlar Kimin İçin Çalıyor' adlı eserinin çizimleri özel bir ün kazandı.

5.12 Yaroslav Nikolayevich Manuhin (1925 -)

31 Mayıs 1925'te Moskova şehrinde dünyaya gelmiştir. Daha çocukken resim hocası N. V. Şinitin tarafından yeteneği keşfedilmiştir. Dördüncü sınıftan itibaren Moskova'nın en ünlü ressamlık ortaokulunda eğitime başlamıştır. Daha sonra Moskova ressamlık okuluna kabul edilmiştir. Oradan derece ile mezun olmuştur. 1953 yılında V. İ. Surikov adına Moskova Devlet Ressamlık Üniversitesinden mezun olmuş ve üniversitenin son sınıflarına resim eğitimi vermeye başlamıştır. 1956'da ressamlar birliğinin üyesi olmuştur. Onun çalışmaları arasına estamp grafikas, portreler, çocuk kitaplarına çizilmiş illüstrasyonlar, film afişleri dâhildir. Y. Manuhin film afişi ustası olarak ün kazanmıştır. 15 yıl 'Reklam Film' fabrikasında çalışmıştır. Sanatçı aynı zamanda estamp grafikeri ve linogravür sanatçısı olarak da tanınmaktadır. Ancak 1960'lı yıllarda exlibris'ler üretmeye başlamıştır. Henrix Boçarov'a ithaf ettiği exlibris onun en meşhur çalışmalarından biridir.

Y. Manuhin hem Rusya dahilinde hem yurt dışında en büyük sergilere gravür sanatçısı, afişçi, kitap illüstratörü ve yağlı boya portre ustası olarak iştirak etmiştir.

Şekil 5-23 Yaroslav Nikolayevich Manuhin - Rus Masalları Dizisi - Kağıt üzerine ağaç baskı

Y. Manuhin Hiroşima faciasını anlatan bir afiş çizmiştir. Bu afişte Hiroşima'nın öfkesini ve acısını yansıtmaya çalışmıştır (Bkz. Şekil 5.24). Onun çalışmaları Devlet Tretyakov galerisinde, Rusya Devlet Müzesi'nde, Puşkin Devlet

Güzel Sanatlar Müzesi'nde, Kiev Müzesi'nde, Avrupa ve Asya şehirlerinin müzelerinde korunmaktadır.

Şekil 5-24 Yaroslav Nikolayevich Manuhin- Hiroşima Bir Daha Olmamalı - 1958 - Afiş

6. ÇALIŞMALARIMDA RUS GRAVÜR SANATININ ETKİSİ

Gravür, ucuz ya da basit bir resim kopyalama tekniği değildir. Ortaya ilk çıktığı dönemden itibaren tüm sanatçıları etkilemiş ve halen geçerliliğini korumakta olan, tek başına özgün bir sanat yapıtı ve bir sanat dalıdır. Gravür kesinlikle sadece teknik bir bilgi değildir. Gravür diğer birçok sanat dalında mevcut olan numaralara, süslemelere, göz boyamalara müsaade etmez. Renkli bir resim kendisine bakan gözü kolayca aldatılabilir. Fakat bu gravürde oldukça küçük bir ihtimaldir. O yüzden önceki bölümlerde açıklandığı üzere, her sanatçının cesaret edip deneyebileceği bir sanat dalı değildir. Gravür başlı başına özgün bir sanattır. Ben bu tezi yazarken ve hatta daha okul aşamasında Gravür dalını seçerken, gravür sanatçılarının lirik, şiirsel ve derin eserlerinden oldukça etkilendim. Çünkü gravür o kadar zor ve netlik isteyen bir sanat dalıdır ki, gravürü iyi yapan bir sanatçının diğer bütün dallarda da başarılı olacağını varsayabiliriz. Bizzat Rus ekolü olan bir okuldan eğitim aldım ve o ekolün geçmiş bütün sanatçılarının yolunda ilerlemeye devam ediyorum.

Gravür sanatının geleneksel teknikleri ile birlikte, son zamanlarda yeni tekniklerin kullanımı da gözlenmiştir. Eser metnini oluşturan çalışmalarda ise, karton kesim tekniği ile eserlerimi ürettim. Bu tekniğin en önemli özelliği, diğer malzemelere göre ucuz olmasıdır. Ek olarak, kollagrafi olarak bilinen bu baskı tekniği diğer baskı tekniklerinden farklıdır. Bu tekniği uygulanması aşağıdaki adımların yapılmasını gerektirir:

1. Kartonun temel hazırlığı için 7-8 adet kâğıt (A3 boyutunda), ahşap tutkalı veya PVA (tutkal) yapıştırıcısı kullanılmaktadır. Önceden ahşap tutkalının yumuşaması gerekmektedir. Bunun için ahşap tutkalı bir gün önceden su ile

ıslatılarak hafif ısıda pişirilir, sonra karton üzerine fırça ile sürülür ve üzerine bir kâğıt yapıştırılır. Aynı işlem 7-8 kâğıt ile tekrar edilir. Kağıtlar tutkal ile birbirlerine yapıştırıldıktan sonra sonuncu katın yüzeyine aydıngeçer adlı şeffaf kâğıt yapıştırılır. Aydıngeçer kâğıdı baskı sürecinde, boyanın en açık ton çeşitlerinin alınması için gereklidir. Aydıngeçer kâğıdı üzerinde oluşan buruşukluklar sonraki baskı işlerinde ilginç efektler yaratılmasına da yardım edecektir.

2. Karton daha sonra çok düşük basınç altında baskı makinesinden bir veya iki defa geçirilmelidir. Bu basınç baskı tabakalarını pürüzsüzleştirir ve kağıtların arasında fazla olan tutkalı çıkarır. Daha sonra 3-5 kg ağırlık altında kuruyana kadar düz ve pürüzsüz bir yerde saklanır.

3. Hazır karton üzerine eskiz kalem vasıtası ile aktarılır. Sonra maket bıçağı vasıtasıyla konturların kesilmesine başlanılır. Bıçağın basıncına bağlı olarak derinliğine göre açık tonda olan bölgelerin hafif, koyu tonda olan bölgelerin derin kesilmesi gerekmektedir. Bu tekniğin derin bir baskı yöntemi olduğunu akılda bulundurarak, kartonu keserken ve istiflenmiş tabaka katmanlarını çıkarırken kartonun arkasına geçmemek gerekir. Çizime bağlı olarak en son yapıştırılmış aydıngeçer kâğıdını soymadan, diğer parçaları ise açıktan koyuya doğru kağıtları kat kat soyup çıkararak desen hazırlanır.

4. Metal kalıpla çukur baskıda olduğu gibi kartonun baskı sürecinde önceden mutlaka baskı yapılacak kağıtları birkaç saat suda tutmak gereklidir. Kollagrafi baskısı için matbaa boyasına biraz yağlı boya ilave edilerek, lastik spatula ile kartonun yüzeyi iyice doldurulur. Arada boşlukların kalmaması için bu prosesi birkaç defa devam etmek gereklidir.

5. Sonraki aşama kartonun yüzeyinin temizlenmesi ile başlanır. Gazete parçaları ile kartonun üzerinden hafif bir şekilde fazla boya temizlenir. Önceden belirttiğim gibi aydıngeçer kâğıdı olan parçaları daha çok temizleyerek açık tonlar, daha az temizleyerek koyu tonlar elde edilir. Kartonun yüzeyi temizlendikten sonra

baskı için hazırlanan nemli kağıtlar levhanın üzerine konulup baskı makinesinden geçirilir. İlk kopyayı basmak için makinenin presinin yoğunluğu artırılabilir veya azaltılabilir, bu sayede bir sonraki baskı için basınç değerleri ölçülebilir. Baskı süreci bittikten sonra kartonun yüzeyi bir bezle temizlenip bir sonraki baskı için saklanabilir.

Şekil 6-1 Geçit - 2018 - Kağıt üzerine karton baskı - 40 x 39.5 cm

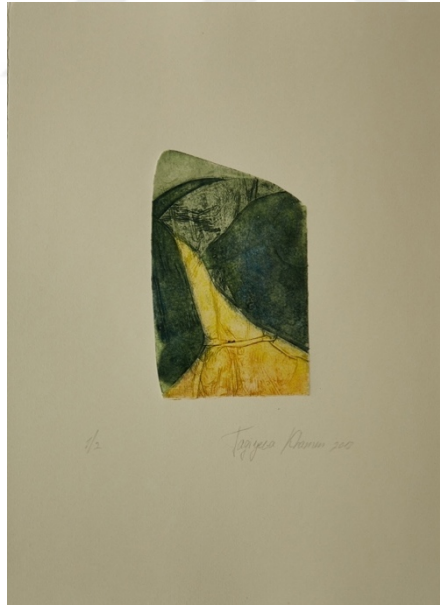
Şekil 6-2 Mor Taş - 2018 - Kağıt üzerine karton baskı - 35 x 48 cm

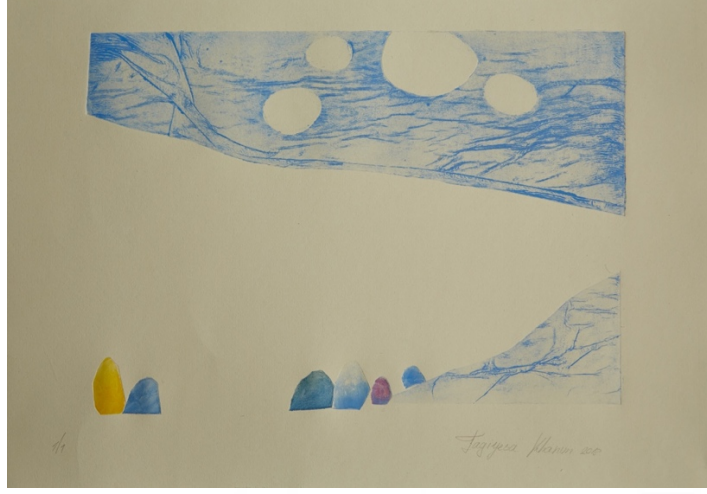
Şekil 6-3 Yolcu - 2018 - Kağıt üzerine karton ve linogravür baskı - 49 x 43.5 cm

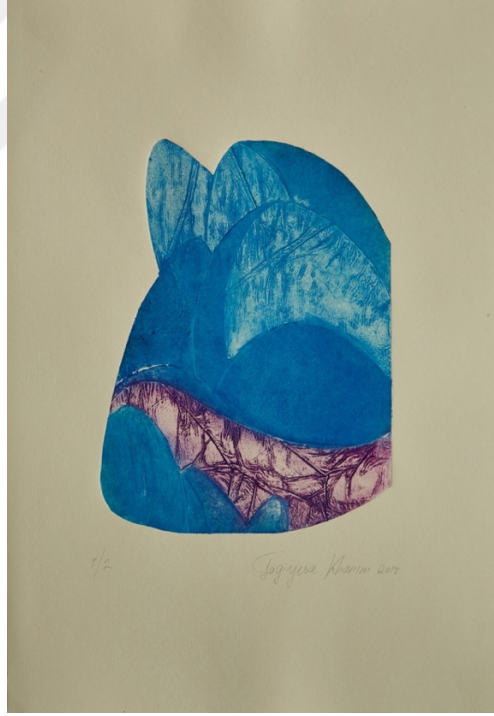
Şekil 6-4 Dönüşüm - 2018 - Kağıt üzerine karton baskı - 50.5 x 39 cm

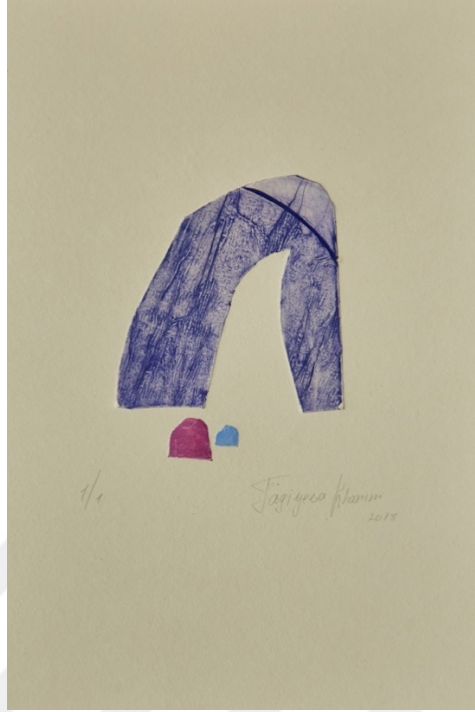
Şekil 6-5 Yaz - 2018 - Kağıt üzerine karton baskı - 46 x 34 cm

Şekil 6-4 Boşluk - 2018 - Kağıt üzerine karton ve linogravür baskı - 43 x 61.5 cm

Şekil 6-5 Patika - 2018 - Kağıt üzerine karton baskı - 52 x 36 cm

Şekil 6-6 Bilinmeyen Yollar - 2018 - Kağıt üzerine karton ve linogravür baskı - 31 x 21 cm

Şekil 6-7 Kendine Yolculuk - 2018 - Kağıt üzerine karton ve linogravür baskı - 35.5 x 28.5 cm

Şekil 6-8 Sonsuzluk - 2018 - Kağıt üzerine karton baskı - 55.5 x 35.5 cm

7. SONUÇ

Her kültürün sanatı, insanların manevi değeridir. Rus gravür sanatının zenginliği ve çok renkliliği dünyaya zengin bir miras bırakmıştır. Bugün Rus sanatını bir ağaca benzetebiliriz; kendini bir ağacın dalları gibi geliştirip şekillendirmiştir.

Uzun bir tarihe ve zengin geleneklere sahip olan Rus sanatının ayrılmaz bir parçası olan gravür sanatı dünyada neredeyse her zaman özgün olarak kendini ifade etmiştir. İstisnasız, tanımlayıcı ve uygulamalı sanatların her alanında tüm sanatlarda ifade aracı olarak bilinen görüntünün izlerini görmek mümkündür. Gravür sanatının önemi, sanat dünyasında bu işi en yetenekli sanatçılara emanet eden bir gelenek yaratmış olmasıdır.

Ülkenin ilk yıllarının zorluklarından sonra sanatçılar, halkın tüm sıkıntılarını ve yaşadığı deneyimleri eserlerinde ifade ediyorlardı. Sanatçılar insanların iç dünyasıyla ilgili, çeşitli yaşam koşullarında insanların yüceltilmesini sağlayan, özgünlüğünü ve karakterini gösteren eserlere önem vermişlerdir. Sanatçılar Sovyet halkının hep yanında olmuşlardır. Aynı zamanda gerçekleşen sanatsal süreçlerin çeşitli sanatsal-estetik tutumlarla zenginleştirildiği belirtilmelidir. 20. yüzyıl Rus gravür sanatında bu yenilik ve zenginleşmede kuşkusuz teknik araçların geliştirilmesinin payı büyüktür. Dünya çapında sanatçılar çıkararak Rusya, büyük bir serbestlik içinde tüm çağdaş akımlardan ve teknik olanaklardan yararlanmış ve Rus gravür sanatçıları güzel sanatların birçok alanlarında kendilerini geliştirmişlerdir.

Rus gravür sanatının gelişiminin şimdiki nesillerin estetik algısının şekillendirilmesinde ve yaşamları üzerinde büyük etkisi olmuştur. Yaşanılan büyük tarihsel süreç, yeni toplumsal düzen ve sanatsal hedefler ciddi bir çalışma ortamı yaratmış ve yeni nesillere de ilham kaynağı olmuştur.

20. yüzyıl Rus gravür sanatçıları özgünlük ve saflık duygusu ile bu sanata sahip çıkmışlardır. Onlarla birlikte gravür sanatı da ilkbaharın çiçek kokuları gibi insanların ruhuna dokunmayı ve onları yüceltmeyi hedeflemiştir.

8. KAYNAKLAR

Kitaplar:

Sakovich. G. A. (1987) kitap **12. Rus Gravürü 16-17. Yüzyıl Rus Halk Resmi**, Güzel Sanatlar Yayınevi, Moskova

Alexandrova. N. (1987) Kitap **13. 18-20. Başlarında Rus Gravürü**, Güzel Sanatlar Yayınevi, Moskova

Rozanov. N. N. (1987) Kitap **14. Sovyet Gravürü**, Güzel Sanatlar Yayınevi, Moskova

Vlasova. V. G. (1995) **Sanatın Stili**, Kolna Yayınevi, St. Peterburg

Zvonçov. B. M. (1963) **Grafikanın Temelleri**, SSCB Sanat Akademisi Yayınevi, Moskova

Chegodaev. A. (1955) **Rus Sovyet Kitap Grafiklerinin Gelişim Yolları**, Sanat Yayınevi, Moskova

Веймарна.В.Б - **Сопоцинского .И.О vd.** (1981) Советское Изобразительное Искусство.Искусство уayınevi

Dergi ve makaleler:

Kemenov. V. S. (1965) **Sanat Üzerine Makaleler**. sf. 104-105.

Tezler ve Yayınlanmamış Çalışmalar:

Александровна. А. С (2008) **Станковая графика Прикамья второй половины XX века**.

Проблемы. Тенденции. Имена <https://www.dissercat.com/content/stankovaya-grafika-prikamya-vtoroi-poloviny-xx-veka-problemy-tendentsii-imena> yayınlanmış doktora tezi, St.Petersburg. (Erişim Tarihi 18.01.2019).

Кузин, Владимир Владимирович (2007), **Искусство книжной графики в контексте**

отечественной культуры 20-х годов XX века

<https://www.dissercat.com/content/iskusstvo-knizhnoi-grafiki-v-kontekste-otechestvennoi-kultury-20-kh-godov-xx-veka> yayınlanmış doktora tezi, St. Petersburg. (Erişim Tarihi 18.01.2019).

İnternet Kaynakları:

Ариадна Юльевна Нурок - Мастера советской станковой графики
<http://www.artprojekt.ru/library/sovetgraphic/index.htm> (Erişim Tarihi: 10.9.2018).

Турова В.В. **Что такое гравюра.**

<http://artyx.ru/books/item/f00/s00/z0000068/st001.shtml> (Erişim Tarihi: 20.12.2018).

Советские плакаты

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%82%D1%8B (Erişim Tarihi: 23.01.2019).

Фаворский Владимир Андреевич

<https://artinvestment.ru/auctions/1214/biography.html> (Erişim Tarihi 12.02.2019).

Мастера советской станковой графики

<http://www.artprojekt.ru/library/sovetgraphic/3.htm> (Erişim Tarihi: 10.9.2018).

Субботина .А.В (2007) **История русской гравюры** <http://xn--80aa2bkafhg.xn--p1ai/7088/Istoriya-russkoy-gravyuri> (Erişim Tarihi: 2.11.2018).

Искусство второй половины 20 века <https://megaobuchalka.ru/8/15718.html> (Erişim Tarihi: 2.09.2018).

Кукрыниксы

<http://uchitel76.ru/o-tvorchestve-xudozhnikov-kukryniksy/> (Erişim Tarihi: 4.12.2018).

Искусство графики. Хронология графически хтехник (27.11.2016)

<http://iskusstvoed.ru/2016/11/27/%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D0%BA%D0%B8/>

(Erişim Tarihi: 23.7.2018).

Нурок А.Ю. Мастера советской станковой графики

<http://artyx.ru/books/item/f00/s00/z0000008/st001.shtml> (Erişim Tarihi: 10.9.2018).

Звонцов .В.М СТАНКОВАЯ ГРАФИКА

<http://artyx.ru/books/item/f00/s00/z0000017/st002.shtml> (Erişim Tarihi: 10.9.2018).

Нуosan Русское искусство в военный и послевоенный период (2014).

<http://zen-designer.ru/arts-history/804-russkoe-iskusstvo-v-voennyj-i-poslevoennyj-period> (Erişim Tarihi: 12.03.2019).

А.Нурок. Графика. Всеобщая история искусств. Том 6, книга вторая.**Искусство 20 века.**

<http://artyx.ru/books/item/f00/s00/z0000029/st009.shtml> (Erişim Tarihi:11.09.2018).

Mitrokhin Dmitry Isidorovich

<http://www.printsmuseum.ru/artist/engravings/13/222/> (Erişim Tarihi:26.03.2019).

Ivanova.V. (2015) Russian Engraving Art and its Development, Part 1

http://russia-ic.com/culture_art/visual_arts/2762#.XN6FzcgzblU (Erişim Tarihi: 6.01.2019).

Ivanova.V. (2015) Russian Engraving Art and its Development, Part 2

http://www.russia-ic.com/culture_art/visual_arts/2763#.XN6JH8gzblU (Erişim Tarihi: 6.01.2019).

Ivanova.V. (2015) **Russian Engraving Art and its Development, Part 4**
http://www.russia-ic.com/culture_art/visual_arts/2777/#.XN6KhsgzblU (Erişim Tarihi:
6.01.2019).

советский изобретателей искусство

https://yandex.ru/collections/search/boards/?text=советский%20изобретателей%20Искусство&utm_source=yandex&utm_medium=serp&utm_campaign=dynamic
(Erişim Tarihi: 14.12.2018)

Купреянов Николай Николаевич <https://artinvestment.ru/auctions/1228>
(Erişim Tarihi: 10.12.2018).

Купреянов Николай Николаевич <http://tramvaiiskusstv.ru/grafika/spisok-khudozhnikov/item/570-kupreyanov-nikolaj-nikolaevich-1894-1933.html>
(Erişim Tarihi: 10.12.2018).

Anna Ostroumova-Lebedeva <http://russia-ic.com/people/general/o/857>
(Erişim Tarihi: 7.01.2019).

Верейский Георгий Семенович

<https://artinvestment.ru/auctions/1218/biography.html> (Erişim Tarihi: 28.12.2018).

Добужинский Мстислав Валерианович

<https://artinvestment.ru/auctions/1200/biography.html> (Erişim Tarihi: 13.01.2019).

Конашевич Владимир Михайлович

<https://artinvestment.ru/auctions/8285/biography.html> (Erişim Tarihi: 13.01.2019).

Митрохин Дмитрий Исидорович <http://tramvaiiskusstv.ru/grafika/spisok-khudozhnikov/item/956-mitrokhin-dmitrij-isidorovich-1883-1973.html>
(Erişim Tarihi: 12.01.2019).

Dmitry Mitrohin (2004) <http://russia-ic.com/people/general/m/855>
(Erişim Tarihi: 14.01.2019).

Lebedev Vladimir Vasilievich

<https://artinvestment.ru/en/auctions/1097/biography.html> (Erişim Tarihi: 22.12.2018).

Фаворский Владимир Андреевич <http://www.printsmuseum.ru/artist/view/17/>

(Erişim Tarihi 24.12.2018).

Шмаринов Дементий Алексеевич (2017)

<http://booksplim.ru/hudozhnik/shmarinov-dementij-alekseevich.html>

(Erişim Tarihi 19.12.2018).

Kibrik Evgeny Adolfovich

<http://tramvaiiskusstv.ru/plakat/spisok-khudozhnikov/item/262-kibrik-evgenij-adolfovich-1906-1978.html> (Erişim Tarihi 28.09.2018).

Kibrik Evgeny Adolfovich <http://pomnipro.ru/memorypage15079/biography> (Erişim

Tarihi: 28.09.2018).

Станковая графика XX века - страница 3

<http://maxbooks.ru/gerchuk/gerch56.htm> (Erişim Tarihi:16.07.2018).

9. ÖZGEÇMİŞ

1991 yılında Azerbaycan'da doğdu. 2008 - 2011 yılında Azerbaycan Ressamlık Akademisi Grafika Bölümü'nden mezun oldu. Halen 2013 yılında girdiği MSGSÜ GSE Resim Bölümü'nde Yüksek Lisans eğitimine devam etmektedir. İstanbul'da çalışmalarını sürdürmektedir.

EĞİTİM:

2008-2011 yılında Azerbaycan Ressamlık Akademisi, Grafika Bölümü
2013 - Yüksek Lisans, MSGSÜ GSE Resim Bölümü.

ÖDÜLLER:

2019 "Can Ayan 3.Özgün Baskıresim" Ödülü 6-17 Mayıs, İstanbul
2013 "Yangın" Sergisi Mansiyon Ödülü, İstanbul
2012 26 Kasım Yaratıcı Gençler 2. Respublika toplantısı, 1.lık ödülü, Bakü
2010 "Nahit Kabakçı hatırasına düzenlenmiş Sınırsız Sanat Sempozyumu, 3.lük ödülü, Bakü

SERGİLER ve WORKSHOPLAR:

2019 "Ulusların Esintisi" 23-30 Nisan, İstanbul
2018 "Açık Stüdyo Günleri" 2-4 Ekim, İstanbul
2018 "Azerbaycan Halk Cumhuriyeti 100. Yıl Sergisi", İstanbul
2018 "Can Ayan 2. Özgün Baskıresim Ödülleri" Sergileme, İstanbul
2018 Near East University Faculty of Communication, Online Poster Exhibition, Kıbrıs
2018 Ashurst Emerging Artist Prize. Online exhibition, Londra
2017 "Can Ayan 1. Özgün Baskıresim Ödülleri" Sergileme, İstanbul
2016 Tüyap ARTİST 2016 GURUP VİYADÜK, İstanbul
2015 İpek-Ahmet Merey Sanat Ödülleri Yarışması Sergileme, İstanbul
2015 Tüyap ARTİST 2015 GURUP VİYADÜK, İstanbul
2014 İpek-Ahmet Merey Sanat Ödülleri Yarışması Sergileme, İstanbul
2013 "2. Hocalıya Adalet ", Berlin

2012 17 Mayıs Rusya Azerbaycan Birliği Festivali , Rusya

2012 Bakü "Gençler Günü" Sergisi, Bakü

2011 Sarah Knill Jones Artist Master of Fine Art (workshop), Bakü

2011 "26 Şubat Hocalı'ya Adalet" Sergisi, Berlin

2010 "Katarsiz" – Galeri Gala, Bakü

2009 Cristine Niederlang (workshop), Bakü

2008 Dieter Josef (workshop), Bakü

10. SÖZLÜK

Estamp: Metal, tahta, linolyum ve benzeri bir kalıp üzerine kazıldıktan sonra boya verilerek kâğıda basılan resim türü.

Grafika: Grafika kelimesi Yunanca “grafo”dan gelmektedir, ‘yazıyorum, çiziyorum’ anlamı taşımaktadır.

Ksilografi: Ağaç baskı.

Lengiz: Leningrad (St. Petersburg) Devlet Yayıncılık Departmanı.

Linolyum Baskı: Linolyum malzemesinden yapılan bir baskı.

Litografi: “Lito” kelimesi Yunanca’da ‘taş’ demektir, taş baskı.

Lubok: 18. yüzyılda halka dönük popüler baskılar olarak adlandırılan, çizim, gravür ve karikatürlerdir.

Mir Iskusstva: Sanat Dünyası, 1898 – 1927 yılları arasında yaratılmış sanat kurumu.

Nakleyka: Yapışkanlı kâğıt.

Ofort: Intaglio – Metal kalıpla çukur baskı tekniği.

PVA: Tutkal